

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen (totalt ca 3,5 miljarder kronor) och bemyndigandena för budgetåret 2009 inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt (prop. 2008/09:1). Oppositionspartierna har i sina budgetmotioner inte lagt fram några förslag om ändrade anslag inom detta utgiftsområde. Företrädarna i utskottet för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har ändå avstått från att delta i beslutet om anslag eftersom de anser att deras respektive budgetalternativ bör ses som sammanhållna paket, där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

När det gäller den allmänna inriktningen av den regionala tillväxtpolitiken förordar utskottet en aktiv politik som ger alla delar av landet möjligheter att utvecklas av egen kraft och bidra till det gemensamma. Samtidigt är individernas egen handlingskraft en viktig hörnsten för de samfälliga ansträngningarna att öka tillväxt och konkurrenskraft. I en reservation (s) betonas att politiken ska bidra till att skapa tillväxt i landets alla delar, med väl fungerande och hållbara arbetsmarknadsregioner och en god servicenivå i hela landet. Målet bör vara att ge likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag oberoende av geografiskt läge, sägs det i en annan reservation (v).

Beträffande EG:s strukturfondsprogram anser utskottet att planeringen syftar till att resurserna ska utnyttjas på ett effektivt sätt, medan reservanter (s, v) har uppfattningen att det finns utrymme för förbättringar.

I fråga om organisering och lokalisering av statliga myndigheter bör nuvarande principer följas i enlighet med de grunder som riksdagen uttalat. Samtidigt måste det finnas en öppenhet för nya åtgärder på sikt, menar utskottet. Enligt en reservation (v) bör regeringen lägga fast en nationell plan på fem alternativt tio års sikt med inriktningen att delar av statlig verksamhet omlokaliseras.

Förslag om återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser avstyrks av utskottet som erinrar om gällande principer för statens budgetsystem. Ett annat synsätt redovisas i en reservation (v).

Beträffande landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor ser utskottet positivt på regeringens initiativ att ta fram ett strategiskt handlingsprogram för att stärka landsbygdens utvecklingskraft. I en reservation (s) sägs att regeringen bör ta ett helhetsansvar och att rika kommuner och landsting ska dela med sig för att välfärden ska bli bra i alla delar av landet. Behoven av basservice som t.ex. lanthandel tas upp i en annan reservation (v).

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Mål för den regionala tillväxtpolitiken	8
Propositionen	8
Utskottets ställningstagande	9
Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken	9
Propositionen	9
Motionerna	10
Vissa kompletterande uppgifter	11
Nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning	11
Stödområdesindelning	11
Storstadsfrågor	12
Regional balans	14
Utredning om regional tillväxt	14
Utskottets ställningstagande	15
EG:s strukturfondsprogram	17
Propositionen	17
Motionen	17
Vissa kompletterande uppgifter	17
Utskottets ställningstagande	18
Organisering och lokalisering av myndigheter	19
Motionerna	19
Vissa kompletterande uppgifter	20
Bakgrund	20
Aktuellt omställningsarbete	20
Myndighetsstrukturen	21
Utskottets ställningstagande	22
Återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturreсурser	24
Motionerna	24
Vissa kompletterande uppgifter	24
Utskottets ställningstagande	25
Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor	26
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter	27
Landsbygd och glesbygd	27
Företagande	28
Samverkan mellan myndigheter	29
Service	30
Skärgårdarna	32
Utskottets ställningstagande	33
Utvecklingen i län och regioner	35

Motionerna och vissa kompletterande uppgifter	35
Utskottets ställningstagande	35
Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt	36
Regionala tillväxtåtgärder (1:1)	36
Propositionen	36
Motionerna	37
Vissa kompletterande uppgifter	37
Transportbidrag (1:2)	38
Propositionen	38
Motionen	38
Vissa kompletterande uppgifter	38
Glesbygdsverket (1:3)	39
Propositionen	39
Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013	
(1:4)	40
Propositionen	40
Utskottets ställningstagande	40
Reservationer	42
1. Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken, punkt 2 (s)	42
2. Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken, punkt 2 (v)	43
3. EG:s strukturfondsprogram, punkt 3 (s, v)	45
4. Organisering och lokalisering av myndigheter, punkt 4 (v)	45
5. Återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser, punkt 5 (v)	46
6. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor, punkt 6 (s)	47
7. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor, punkt 6 (v)	48
Särskilda yttranden	50
1. Organisering och lokalisering av myndigheter, punkt 4 (s)	50
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, punkt 8 (s)	50
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, punkt 8 (v, mp)	51
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	52
Propositionen	52
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	52
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för 2009 under utgiftsområde 19 Regional tillväxt	59
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets förslag till anslag för 2009 under utgiftsområde 19 Regional tillväxt	60
<i>Bilaga 4</i>	
Motionsyrkanden rörande utvecklingen i län och regioner	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål för den regionala tillväxtpolitiken

Riksdagen godkänner det mål för regional tillväxtpolitik som regeringen föreslår och att målet för politikområdet Regional tillväxtpolitik upphör att gälla. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 19 punkt 1.

2. Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N224 yrkandena 1, 2 och 9, 2008/09:N279 yrkande 1, 2008/09:N329 och 2008/09:N429 yrkandena 1 och 6.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

3. EG:s strukturfondsprogram

Riksdagen avslår motion 2008/09:N429 yrkande 2.

Reservation 3 (s, v)

4. Organisering och lokalisering av myndigheter

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub536 yrkande 4, 2008/09:N213 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N224 yrkande 3, 2008/09:N237, 2008/09:N249, 2008/09:N289, 2008/09:N306, 2008/09:N373 yrkandena 1–3, 2008/09:N389 och 2008/09:N438.

Reservation 4 (v)

5. Återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N224 yrkande 8, 2008/09:N295, 2008/09:N299, 2008/09:N354, 2008/09:N413 och 2008/09:N436.

Reservation 5 (v)

6. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N224 yrkandena 4 och 7, 2008/09:N248, 2008/09:N260, 2008/09:N261, 2008/09:N274, 2008/09:N288, 2008/09:N350 yrkandena 1 och 4 samt 2008/09:N429 yrkande 3.

Reservation 6 (s)

Reservation 7 (v)

7. Utvecklingen i län och regioner

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub536 yrkandena 2 och 3, 2008/09:N231, 2008/09:N255, 2008/09:N265, 2008/09:N279 yrkande 3, 2008/09:N357, 2008/09:N367, 2008/09:N370, 2008/09:N380, 2008/09:N388 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N399, 2008/09:N404 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N407 och 2008/09:N426 yrkande 3.

8. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

a) Bemyndigande för anslaget 1:1

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder besluta om bidrag som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 2 600 000 000 kr under 2010–2017. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 19 punkt 2.

b) Bemyndigande för anslaget 1:4

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013 besluta om bidrag som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 3 600 000 000 kr under 2010–2015. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 19 punkt 3.

c) Anslagen under utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Riksdagen anvisar för budgetåret 2009 anslagen under utgiftsområde 19 Regional tillväxt enligt uppställning i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:1 utgiftsområde 19 punkt 4.

d) Motioner rörande anslagen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N311 yrkande 1, 2008/09:N319, 2008/09:N320 och 2008/09:N429 yrkande 4.

Stockholm den 27 november 2008

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s)¹, Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s)², Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s)³, Krister Örnfjäder (s)⁴, Marie Weibull Kornias (m), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v)⁵, Börje Vestlund (s)⁶, Liselott Hagberg (fp), Renée Jeryd (s)⁷ och Lage Rahm (mp)⁸.

^{1–8} Avstår från ställningstagande under punkt 8.

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2008/09:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 19 Regional tillväxt,

dels 58 motionsyrkanden från allmänna motionstiden hösten 2008.

Utskottets överväganden

Inledning

Utgångspunkten för detta betänkande är att utgiftsramen för utgiftsområde 19 Regional tillväxt är fastställd för 2009. Riksdagens majoritet biföll den 19 november förslaget i budgetpropositionen till fördelning av utgifter på utgiftsområden (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:FiU1).

Av tabellen i bilaga 2 framgår regeringens förslag till anslag under utgiftsområde 19. Oppositionspartierna har i sina budgetmotioner inte lagt fram några förslag om ändrade anslag.

Inledningsvis redovisas ett förslag i budgetpropositionen (prop. 2008/09:1, utg.omr. 19 Regional tillväxt) om mål för den regionala tillväxtpolitiken. Därefter tar utskottet upp den allmänna inriktningen av den regionala tillväxtpolitiken. Vidare behandlas frågor rörande EG:s strukturfondsprogram, lokalisering av myndigheter samt återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser till de bygder där de genereras. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor liksom ett antal motionsyrkanden om utvecklingen i särskilda län och regioner tas också upp. Slutligen behandlas anslagsfrågor. Besluten om anslagen inom ett utgiftsområde fattas genom *ett* beslut. De olika anslagen ska alltså fastställas i ett och samma beslut.

Mål för den regionala tillväxtpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner det mål för regional tillväxtpolitik som regeringen föreslår samt att målet för politikområdet regional tillväxtpolitik upphör.

Propositionen

Som närmare redovisas i budgetpropositionen (prop. 2008/09:1, volym 1, avsnitt 10.4.1) kommer utgiftsområdena inte längre att indelas i politikområden. Skälet är att det inte varit möjligt att på ett tillfredsställande sätt bryta ned övergripande politiska mål till politikområden och effektmål för den enskilda myndigheten. Förändringen medför att kraven på myndigheterna att återskoppla resultat i första hand kommer att avse myndigheternas faktiska uppdrag och endast i undantagsfall hur myndigheten bidrar till olika samhällseffekter.

Mot den bakgrunden föreslår regeringen att det av riksdagen beslutade målet för politikområdet Regional tillväxtpolitik ska upphöra att gälla. För politiken inom utgiftsområdet föreslås målet oförändrat: Utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft.

Den regionala tillväxtpolitiken omfattar även fortsättningsvis betydligt fler åtgärder än de som motsvarar anslagen under utgiftsområde 19. Resultatredovisningen ska därför även i fortsättningen omfatta den samlade regionala tillväxtpolitiken.

Inga motioner har väckts beträffande regeringens förslag angående mål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inga invändningar mot att målet för politikområdet Regional tillväxtpolitik upphör att gälla. Vidare anser utskottet att riksdagen bör godkänna att målet för politiken även fortsättningsvis bör vara: Utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft.

Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med hänvisning till att den av regeringen förordade politiken ger en god grund för den regionala tillväxtpolitiken.

Jämför reservationerna 1 (s) och 2 (v).

Propositionen

Den regionala tillväxtpolitiken inriktas bl.a. på följande:

- ytterligare stärkt lokalt och regionalt inflytande och ansvar över statliga medel,
- ett tvärssektoriellt arbetssätt och en mer samordnad statlig förvaltning i samverkan med lokala och regionala aktörer,
- insatser inom flertalet utgiftsområden ska även fortsättningsvis samordnas,
- en god tillgång till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i alla delar av landet,
- ett ökat arbetskraftsutbud genom bl.a. regionförstoring, ökad arbetspendling samt en effektiv och säker IT-infrastruktur,
- med stöd av partnerskap ta fram regionala strategier och program i syfte att stärka det lokala och regionala hållbara tillväxtarbetet,
- stärkt utvecklingskraft på landsbygden,

- EU:s sammanhållningspolitik ska främja en harmonisk utveckling inom hela EU och särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan regionernas utvecklingsnivåer,
- fördjupad samverkan mellan näringspolitiken, den regionala tillväxtpolitiken och kulturpolitiken,
- ett ytterligare stärkt lokalt och regionalt inflytande och ansvarstagande beträffande transportsystemet,
- gränsöverskridande tillväxtsamverkan för att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen inom unionen samt
- balanserad sektorisering och effektiv förvaltningsstruktur genom en tydligare och mer överskådlig förvaltningsstruktur, en bättre styrning, en ökad lokal myndighetssamverkan samt minskad centralstyrning.

Den regionala tillväxtpolitiken måste anpassas till de regionala förutsättningarna. Fler ekonomiskt starka regioner är bra också för Sveriges svagare regioner. Den regionala tillväxtpolitiken ska bedrivas i alla delar av landet, i såväl gles- och landsbygder som i små och medelstora städer samt i storstadsområden för att bidra till den samlade nationella tillväxten. Samtidigt finns det ett fortsatt behov av insatser för geografiskt avgränsade områden, som ur ett europeiskt och nationellt perspektiv bedöms behöva särskilda åtgärder för att stärka sina förutsättningar för hållbar tillväxt.

Motionerna

Motionärerna bakom motion 2008/09:N329 (s) är kritiska till att Kramfors och Sollefteå är inplacerade i olika stödområden trots att de har likartade förutsättningar. Regeringen bör därför se över möjligheterna att dela in kommuner med snarlika förutsättningar i samma stödområde, menar motionärerna.

I kommittémotion 2008/09:N429 (s) framhålls att den regionala utvecklingspolitiken ska vara inriktad på att skapa tillväxt, en hållbar utveckling och en god service för kvinnor och män i alla delar av landet. Den nationella tillväxten är summan av tillväxten i landets alla delar. Ansvar för utvecklingen måste delas av såväl staten som regioner och kommuner. Den nationella tillväxten är summan av tillväxten i landets alla delar. Företrädarna för regionerna bör därför i stor utsträckning få ansvaret i fråga om utvecklingsmedel och strukturfondsmedel. Den nationella nivån bör, tillsammans med företrädare för storstadsregionerna, utforma en strategi för att utveckla storstädernas möjligheter, som bl.a. omfattar integration och kamp mot brottslighet.

Det är en liberal utgångspunkt att människor ska kunna bo där de själva vill, anser motionärerna bakom motion 2008/09:N279 (fp). Då tas alla regioner i bruk, vilket leder till tillväxt i hela landet.

I motion 2008/09:N224 (v) tas som utgångspunkt att svensk regionalpolitik bör demokratiseras. Det behöver formuleras mer offensiva och operativa mål, anser motionärerna. Målet för sysselsättningen bör vidareutvecklas så att en minskning av de regionala obalanserna innefattas. Dels behövs en nationell plan för att smälta samman arbetsmarknadsregionerna till en helhet, dels behövs lokala planer med analys av eventuella problem när det gäller ett utökat arbetspendlande. Med hänsyn till att den senaste regionalpolitiska utredningen snart är tio år gammal bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att tillsätta en ny regionalpolitisk utredning, begärs det. En bred parlamentarisk utredning kan ta det helhetsgrepp som behövs, säger motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 beslutades i december 2006. I strategin identifieras följande nationella prioriteringar:

- innovation och förnyelse,
- kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud,
- tillgänglighet samt
- strategiskt gränsöverskridande samarbete.

Den nationella strategin är vägledande för bl.a. regionala utvecklingsprogram, regionala tillväxtprogram och genomförandet av EG:s strukturfondsprogram. Under 2009 kommer hittillsvarande arbete inom den nationella strategins ramar att följas upp. Enligt uppgift är syftet att öka kunskapen om strategins genomförande, att föra en dialog kring hållbara regionala tillväxtfrågor och att uppfylla de krav som ställs av strukturfondsförordningen på utformningen av en avstämning. En rapport ska avges till kommissionen senast i december 2009.

Stödområdesindelning

EU-kommissionen har godkänt att Sverige får ha nationella stödområden som omfattar 15,3 % av befolkningen under perioden 2007–2013 jämfört med 15,9 % under den tidigare perioden.

När det gäller nationella stödområden anmälde regeringen 2006 en ny stödkarta till kommissionen. Denna godkändes av kommissionen i december 2006. Därefter har regeringen gjort en indelning i stödområde A respektive B (förordning 1999:1382 med ändringar t.o.m. förordning 2007:1358).

Från och med 2007 ingår inte längre Luleå, Umeå och Sundsvalls tätorter i något stödområde. Några kommuner har tillkommit: Ockelbo, Hedemora, Mellerud, Färgelanda, Gullspång, Töreboda, Mariestad, Västervik, Vimmerby, Hultsfred och Högsby.

Under innevarande period – liksom tidigare – ligger Sollefteå respektive Kramfors kommuner i olika stödområden (A respektive B). Det underlag som används vid indelningen av stödområden består enligt uppgift från Regeringskansliet av följande statistik: bruttoregionprodukt per sysselsatt, arbetslöshet, befolkningsutveckling, sysselsättningsutveckling samt andel industrisysselsatta. Dessutom bedöms faktorer som geografiskt läge, lokal arbetsmarknad, tidigare stödområdestillhörighet och utbildningsnivå.

Utskottet har tidigare redovisat principerna för stödområdesindelningen (senast i bet. 2004/05:NU2 s. 29). Bland annat har utskottet betonat vikten av att systemet med stödområden är stabilt. Vidare anfördes att den nationella stödområdesindelningen numera till stor del bestäms av EU-kommissionens riktlinjer och att varken riksdagen eller regeringen har annat än begränsade möjligheter att påverka dessa.

Storstadsfrågor

Det tidigare politikområdet Storstadspolitik fick fr.o.m. 2008 en ny inriktning och en ny beteckning, nämligen Urban utvecklingspolitik. Arbetsmarknadsutskottet, som har ansvar för dessa frågor, formulerar i sitt betänkande 2007/08:AU7 (s. 94) följande under rubriken Storstadspolitik:

Regeringens ambition är att stärka kopplingen till andra politikområden, med fokus på arbete, utbildning och trygghet. Utgångspunkten ska vara att fortsätta arbetet med att minska antalet stadsdelar som präglas av utanförskap och att förbättra förutsättningarna för städernas bidrag till landets konkurrenskraft. Tillväxtperspektivet ska vara grundläggande för att öka förutsättningarna för att även de områden som nu präglas av utanförskap på sikt i större utsträckning ska bidra till en ekonomisk och hållbar utveckling och stärkt konkurrenskraft för staden och regionen i dess helhet. Samverkan med berörda och intresserade kommuner och andra aktörer för att bryta utanförskapet med lokala utvecklingsavtal utgör enligt budgetpropositionen en grund för arbetet. Utskottet ansluter sig till denna inriktning av politiken. Utskottet noterar att regeringen kommer att följa den nationella och internationella utvecklingen inom politikområdet.

I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13 Integration och jämställdhet s. 23–24) formuleras inriktningen som att generella insatser utgör huvudspåret för att bryta utanförskapet för invånare som bor i stadsdelar med utbrett utanförskap. För att tydliggöra kommunernas respektive statens ansvar för stadsdelarnas utveckling träffas lokala utvecklingsavtal mellan regeringen och de kommuner där utanförskapet är omfattande. Regeringen avser att följa upp utvecklingen bl.a. genom att ge Statistiska centralbyrån (SCB) ett uppdrag att närmare analysera och föreslå hur befintlig registerstatistik kan användas och utvecklas för att belysa tillståndet för bl.a. personer som är utrikesfödda. I regeringens skrivelse 2008/09:24 om

egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration från september 2008 (s. 55) beskrivs inriktningen ytterligare. Förordningen (2008:348) om urbant utvecklingsarbete skapar ett ramverk för lokala partnerskap mellan olika aktörer i syfte att åstadkomma en effektiv användning av ordinarie resurser för att minska utanförskap i stadsdelarna.

Med olika infallsvinklar svarar Näringsdepartementet, Integrations- och jämställdhetsdepartementet samt Miljödepartementet för (stor)stadsfrågor. Näringsdepartementet arbetar med en helhetsbild för regional tillväxt, Integrations- och jämställdhetsdepartementet hanterar den urbana utvecklingspolitiken inom ramen för integrationspolitiken och Miljödepartementet inriktar sitt arbete på ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara städer. På riksdagen är det näringsutskottet som svarar för ett brett område i fråga om regional tillväxt i alla delar av landet. Arbetsmarknadsutskottet bereder integrationsfrågorna, miljö- och jordbruksutskottet frågor om hållbara städer och civilutskottet frågor om den fysiska samhällsplaneringen.

Miljöminister Andreas Carlgren svarade i oktober 2008 på en skriftlig fråga (fr. 2008/09:87) från Luciano Astudillo (s) om storstadsproblem och utarmade stadskärnor. Ministern anförde att staden är en attraktiv och efterfrågad livsmiljö, som måste planeras och förvaltas så att den kan förena en effektiv utveckling med behoven av en god miljö, kultur, service, trygghet och naturområden för rekreation. Det har konstaterats, sade ministern, att de resurser som behövs för att säkerställa att samhällskraven i plan- och bygglagen tillgodoses inte är tillräckliga. Regeringen har tagit fasta på de brister som uppmärksammats beträffande uppsikt och tillsyn och har därför under 2008 initierat en treårig kompetensutvecklingssatsning med 10 miljoner kronor per år.

Från utredningen om samverkan mot segregation genom lokalt utvecklingsarbete (särskild utredare: departementssekreterare Mårten Arnberg) redovisades i oktober 2007 ett slutbetänkande med titeln Samverkan för lokal utveckling (SOU 2007:104). I betänkandet beskrivs de vunna erfarenheterna och kunskaperna av de lokala utvecklingsavtalen.

I propositionen om framtidens resor och transporter – infrastruktur för hållbar tillväxt (prop. 2008/09:35) tas behoven i storstäderna särskilt upp. Regeringens bedömning är att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att lösa flaskhalsar i storstadsregionerna vilka annars riskerar att hämma utvecklingen. Enligt sin planering justerar trafikutskottet ett betänkande på detta område i december 2008.

År 2006 lade EU-kommissionen fram en temainriktad strategi för städer. Strategin syftar till att förbättra stadsmiljön, göra städerna hälsosammare att leva i och attraktiva att arbeta och investera i. Med den strategin som grund har kommissionen tagit fram en vägledning med goda råd för integrerat stadsmiljöarbete.

Regional balans

Enligt Glesbygdsverkets årsskrift Sveriges gles- och landsbygder har befolkningen i glesbygder och även landsbygder minskat under en längre period, medan i synnerhet storstadsregionernas tätorter har ökat. Det är främst i glesbygder i skogslänens inland som minskningen på grund av det negativa födelsenettet är tydlig. Även tätorterna tappar befolkning i skogslänens inland.

Invandring och integration är inte enbart viktiga frågor inom storstadspolitiken utan har på senare tid också fått större uppmärksamhet inom både regional tillväxtpolitik och landsbygdspolitik. Enligt årsboken är den europeiska integreringen numera ett faktum i alla delar av landet, vilket visas genom bosättningskartor för holländska, tyska och polska medborgares bosättning i Sverige åren 1994, 2000 och 2007. Dessa grupper sägs representera dels de gamla EU-länderna, dels ett nytt EU-land. Kartbilden för 2007 visar på en stor spridning för alla tre invandrargrupperna per kommun. En tes som prövas i årsboken är om denna invandring kan betecknas som livsstilsrelaterad, dvs. om det framför allt är de stora ytorna och glesheten som dessa invandrare söker. Invandrare från andra länder och som sägs komma "ofrivilligt" har ofta valt att bosätta sig i storstadsregioner. Bland skälen¹ till en sådan bosättning nämns att staden har högre status, förekomst av släkt och vänner i staden, de invandrades dåliga kunskaper om landsbygden, en företagsstruktur med få servicejobb på landsbygden m.m.

Arbetet med en nationell strategi för att stärka utvecklingskraften på landsbygden påbörjades av regeringen under 2007. Konkret sker arbetet i samarbete mellan elva departement och leds av Näringsdepartementet i nära samarbete med Jordbruksdepartementet. Avsikten är att presentera resultatet av arbetet i slutet av 2008. Strategin fokuserar på följande områden:

- Företagande, arbetskraft och kompetensförsörjning.
- Service, infrastruktur och kommunikationer.
- Attraktivitet, natur- och kulturmiljö, förvaltning av naturresurser, boende, lokal utveckling och demokrati samt folkhälsa.
- Kunskapsbaserad innovation.

Regeringen väntas presentera strategin i form av en skrivelse till riksdagen i början av 2009.

Utredning om regional tillväxt

Enligt uppgift från Regeringskansliet är någon ny utredning om regional tillväxt inte planerad.

¹ Från betänkandet Mångfald som möjlighet – Åtgärder för ökad integration på landsbygden (SOU 2008:56).

I detta sammanhang kan dock nämnas att OECD i sin kommitté för territoriell utvecklingspolitik (Territorial Development Policy Committee) kommer att genomföra en territoriellt och regionalt inriktad analys av Sverige. Regeringen fattade beslut i mars 2008 om att bevilja OECD ett bidrag om ca 2,3 miljoner kronor för att genomföra en sådan översyn av Sverige under 2008 och 2009. Analysen fokuseras på skillnader i regionala förutsättningar och politikutformning m.m. Slutsatserna sammanfattas i ett avsnitt med bedömningar och rekommendationer. Arbetet utförs tillsammans med en nationell arbetsgrupp som tar fram analysunderlag och ordnar intervjuer.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening ger målet ”Utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft” en god grund för den inriktning av politiken som regeringen redovisar i budgetpropositionen. Det är en aktiv förnyelsepolitik som ger alla delar av landet möjligheter att utvecklas av egen kraft och bidra till det gemensamma, samtidigt som individernas egen handlingskraft är en viktig hörnsten för de samfälliga ansträngningarna att öka tillväxt och konkurrenskraft. Utskottet anser inte att målet bör arbetas om i enlighet med förslaget i motion 2008/09:N224 (v).

Den regionala tillväxtpolitiken avser betydligt fler åtgärder än de som finansieras av anslagen inom utgiftsområdet. Regionalt hänsynstagande inom alla utgiftsområden är av stor vikt för att nå målet för den regionala tillväxtpolitiken. Åtgärderna finns bl.a. inom närings-, forsknings-, utbildnings-, arbetsmarknads-, transport- och landsbygdspolitiken. Även miljö-, energi-, kultur- och integrationspolitik bör nämnas liksom IT och elektronisk handel.

Mot bakgrund av de uppkomna svårigheterna på kreditmarknaden och de hot som finns mot den svenska ekonomin har ett enligt utskottet nyligen i ett yttrande till finansutskottet (yttr. 2008/09:NU4y) tillstyrkt regeringens förslag till åtgärder för att underlätta företagets tillgång till finansiering. Riksdagen biföll propositionen den 19 november.

Regeringens inriktning på stärkt lokalt och regionalt inflytande och ansvar över de statliga tillväxtresurserna bidrar till att skapa engagemang på olika nivåer. I ekonomiska termer behandlar utskottet ansvar och resurser på den regionala nivån under rubriken Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. När det gäller yrkandet i motion 2008/09:N429 (s) om ökat lokalt och regionalt inflytande över utvecklingsmedel och strukturfondsmedel, anser utskottet att motionsförslaget ligger i linje med den inriktning som planeras. Enligt regeringen ska varje region ges ansvar och inflytande som innebär möjligheter att växa utifrån sina egna förutsättningar. Regionala företrädare ska ha möjligheter att påverka de statliga tillväxtresurserna. Något tillkännagivande av det slag som motionärerna förordat är därför inte motiverat.

Liksom regeringen ser utskottet fördelar med en ökad tillgänglighet i form av regionförstoring. Större regioner ger fler möjligheter för den enskilde att hitta ett lämpligt arbete. Sammantaget stärks arbetsmarknadernas funktionssätt, och svenska regioner blir mer konkurrenskraftiga i en global ekonomi. I motion 2008/09:N224 (v) redovisas en annan utgångspunkt, vilken utskottet inte delar.

Utskottet instämmer med regeringen i att den regionala tillväxtpolitiken ska bedrivas i alla delar av landet, i såväl gles- och landsbygder som i små och medelstora städer samt i storstadsområden, för att bidra till den samlade nationella tillväxten. Att även storstäderna ingår i den regionala tillväxtpolitiken är särskilt viktigt att betona eftersom storstadsfrågor hantearas av flera departement.

Regeringens analys av utvecklingen i regionerna visar att andelen snabbväxande företag är klart högre i storstadsregionerna än i övriga regioner samt att den miljömässiga utvecklingen är positiv med lägst utsläppsnivåer (räknat per invånare) i storstadsregionerna.

Utskottets uppfattning är att stor uppmärksamhet ägnas åt storstäderna, både från tillväxtsynpunkt och från andra synpunkter. Kravet i motion 2008/09:N429 (s) i fråga om en strategi för att utveckla storstädernas möjligheter avvisas därför av utskottet.

Beträffande stödområdesindelningen har EU-kommissionen godkänt stöd-kartan för perioden 2007–2013. Utskottet, som än en gång vill betona vikten av att systemet med stödområden är stabilt, har förtroende för regeringen beträffande de beslut som fattats angående stödområden. Kravet i motion 2008/09:N329 (s) avvisas därför.

I motion 2008/09:N224 (v) begärs en ny utredning om regional tillväxt. Enligt utskottets uppfattning är en ny parlamentarisk utredning av det slag som efterfrågas obehövlig med hänsyn till alla de utredningar och de satsningar som ägt rum samt de som pågår. Förutom den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning och den nationella strategin för att stärka utvecklingskraften på landsbygden finns en rad andra åtgärder och utredningar som redovisas i det följande. Ett effektivt arbete löper således på i enlighet med den planerade inriktningen.

Sammantaget är utskottet av samma mening som regeringen i frågor som rör inriktningen av den regionala tillväxtpolitiken under nästa budgetår. Utskottet anser därför att riksdagen ska avslå här aktuella motionsyrkanden.

EG:s strukturfondsprogram

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om effektiv användning av EU-medel med hänvisning till att planeringen syftar till en effektiv hantering av medlen.

Jämför reservation 3 (s, v).

Propositionen

Sverige har tilldelats medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. Strukturfondsprogrammen för dessa två mål täcker geografiskt hela Sverige. Sedan kommissionen 2007 godkänt Sveriges åtta förslag till regionala strukturfondsprogram har genomförandet inletts. Strukturfondspartnerskapen har till uppgift att avge bindande yttranden om vilka ansökningar som ska prioriteras inför den förvaltande myndighetens beslut (under 2008 Närings- och teknikutvecklingsverket, Nutek). De första utbetalningarna förväntas ske under 2008.

Strukturfondsprogrammen kommer att utvärderas fortlöpande under programperioden 2007–2013 bl.a. för att skapa förutsättningar för kontinuerligt lärande och därmed ett mer effektivt programgenomförande.

Motionen

I motion 2008/09:N429 (s) talar motionärerna för en effektiv användning av EU-medel genom stimulans av en levande landsbygd, grön teknik och en växande besöksnäring. Ett stort antal arbetstillfällen kan enligt motionärerna skapas genom landsbygdsprogrammet och EU:s strukturfonder.

Vissa kompletterande uppgifter

De regionala strukturfondsprogrammen ska bidra till stärkt regional konkurrenskraft och sysselsättning i Sverige. Programmen fokuserar främst på förutsättningar för företagande och entreprenörskap, innovationer samt på att öka tillgängligheten. Inriktningar mot miljöaspekter och turism som insatsområden nämns också.

I regionen Övre Norrland (Norrbottnens och Västerbottens län) ska regional attraktivitet uppnås genom att stimulera till utveckling av verksamheter som baseras på naturmiljöer, kultur och kulturarv för att bidra till en ökad livskvalitet och ekonomisk tillväxt. Näringslivsinriktade projekt med denna inriktning är enligt strukturfondsprogrammet stödberättigade i den mån projektet inte kan finansieras enligt landsbygdsprogrammets regelverk. I projektet Polcirkeln levererar strävas efter att koppla ihop de lokala turistföretagen med internationella – framför allt europeiska – samarbetspartners.

I regionen Mellersta Norrland (Jämtlands och Västernorrlands län) syftar programmet bl.a. till att driva på utvecklingen för att få till stånd en starkare miljödriven tillväxt. Teknik-, produkt- och tjänsteutveckling ska stödjas inom detta insatsområde. Kretsloppsanpassat byggande är ett annat område som pekas ut. Vidare ska turistisk utveckling med naturmiljön, kulturen och kulturarvet som utvecklingspotentialer stödjas. Exempel på ett ”grönt” projekt, som har beviljats stöd från EU:s regionala utvecklingsfond är försöksverksamhet med etanoltillverkning och projektering av Bioenergi-kombinatet i Härjedalen.

Kommissionen har fortsatt att göra utvärderingar till stöd för beslutsfattandet inom sammanhållningspolitiken (KOM(2008)659). Under 2007 slutförde kommissionen en analys av politikens effekter, en undersökning om utvecklingen av utvärderingskapaciteten i medlemsstaterna och en undersökning om konvergensens ekonomiska inverkan.

För de åtta regionala strukturfondsprogrammen är målsättningen att nära hälften av de arbetstillfällena som skapas ska tillfalla kvinnor respektive män. Beträffande de nya företag som skapas eller deltar ska nära hälften ägas av kvinnor respektive män när programperioden summeras.

Utskottets ställningstagande

När det gäller önskemålet om en effektiv användning av EU-medel, vilket tas upp i motion 2008/09:N429 (s), har utskottet ingen annan syn än motionsnärerna i frågan om att resurserna bör utnyttjas på ett effektivt sätt. Enligt utskottets uppfattning är det positivt att det mest prioriterade området i de regionala strukturfondsprogrammen är ”innovation och förnyelse”. Åtgärderna tar sikte på förnyelse av näringslivet och stimulans av människors förmåga att starta företag, såväl inom grön teknik och turism som inom andra områden. Som framgår av exemplen i de kompletterande uppgifterna ovan finns det ”gröna” projekt som beviljats stöd från EU:s regionala utvecklingsfond.

Det kan vidare erinras om att strukturfondsprogrammen kommer att utvärderas kontinuerligt under programperioden 2007–2013 och inte vid tre tillfällen som vid tidigare programperioder. Utskottet instämmer med regeringen i att denna hantering skapar förutsättningar för ett mer effektivt programgenomförande.

Med hänsyn till vad som anförts anser utskottet att riksdagen bör avslå det aktuella motionsyrkandet.

Organisering och lokalisering av myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga här behandlade motionsyrkanden med hänvisning till att nu gällande principer för lokalisering av myndigheter bör följas samtidigt som det måste finnas en öppenhet för nya åtgärder på sikt.

Jämför reservation 4 (v) och särskilt yttrande 1 (s).

Motionerna

I motionerna 2008/09:N249 (s), 2008/09:N306 (s) och 2008/09:N389 (s) framhålls att regionalpolitiska hänsyn måste vägas in vid förändringar inom den statliga förvaltningen. Det är viktigt att regionala konsekvenser inte enbart beaktas ur den enskilda myndighetens perspektiv; det behövs en statlig styrning.

Särskilt när nya myndigheter startas bör lokaliseringsfrågan prövas från ett regionalpolitiskt perspektiv, påpekas det i motion 2008/09:N289 (s). Tendenser till s.k. återlokalisering måste motarbetas.

När stora rationaliseringar beslutas vid statliga myndigheter, bör det samtidigt göras en analys av möjligheterna att omlokalisera annan statlig verksamhet till de berörda kommunerna, hävdas det i motion 2008/09:N438 (s).

I motion 2008/09:N237 (m) understryks att det är viktigt att tydliggöra regelverket vid statliga effektiviseringar så att större hänsyn tas till att hela Sverige ska leva. Flera mindre orter torde också vara lämpliga för statliga myndigheter.

Lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse bör underställas riksdagen i enlighet med riksdagsbeslut från år 1996, uttalas det i motion 2008/09:Ub356 (fp). Inte en enda gång under den socialdemokratiska regeringens period har detta skett, hävdar motionären.

Sveriges regioner har inte fått samma förutsättningar när det gäller lokalisering av statliga verk, sägs det i motion 2008/09:N213 (fp). Om ett statligt verk utlokaliseras innebär det fler arbetstillfällen till orten och ett ökat skatteunderlag. Nyetablering i Stockholmsområdet ska undvikas, om inga avgörande invändningar finns. De samhälleliga konsekvenserna av koncentrationen av statliga verk och styrelser till Stockholmsområdet måste därför utredas, anför motionären.

I motion 2008/09:N224 (v) föreslås att en plan för omlokalisering av statliga myndigheter upprättas. Planen bör gälla på fem–tio års sikt. Omlokalisering av statlig verksamhet kan vara ett verktyg både för att främja en myndighets utveckling och för att stimulera den regionala utvecklingen i Sverige. Det understryks att alla möjligheter för att åstadkomma en bättre regional balans bör tas till vara.

Ny teknik kan ge möjligheter till omlokalisering av jobb och service till mindre orter. Detta bör studeras närmare, framhålls det i motion 2008/09: N373 (v). I samma motion sägs att det inför varje beslut om strukturförändringar av statliga myndigheters verksamhet bör föras en dialog med respektive länsstyrelse och berörda kommuner. Vidare ska beslut om förändring alltid föregås av en konsekvensanalys ur ett landsbygdsperspektiv, menar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Bakgrund

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om omlokalisering av statliga arbetstillfällen, bl.a. i ett brett perspektiv i samband med frågan om utvecklingsprogram för kommuner med särskilda omställningsproblem (skr. 1999/2000:33, bet. 1999/2000:NU10). Ett enhälligt utskott konstaterade i nämnda betänkande att det förelåg principer för såväl myndighetslokalisering som beslutshandling i sådana ärenden. Innebörden är bl.a. att riksdagen kan förvänta sig att regeringen underställer riksdagen lokaliseringsärenden som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse.

Aktuellt omställningsarbete

Omställningen av Försvarsmaktens verksamhet ledde till en väsentlig neddragning av militär personal i vissa lokala arbetsmarknadsregioner (prop. 2004/05:5, bet. 2004/05:FöU5). De mest berörda regionerna var Östersund, Arvidsjaur, Karlstad/Kristinehamn och Gotland. Mot denna bakgrund redovisade den dåvarande regeringen sina planer att genomföra betydande ny- och omlokaliseringar till dessa regioner. Efter utredningsarbete stod det klart att ett antal myndigheter, antingen hela eller delar av, skulle omlokaliseras under perioden 2006–2008. Ett fortsatt utredningsarbete (dir. 2005:106) rörde de statliga tjänstemän som valde att inte flytta med vid omlokaliseringen och som omfattades av trygghetsavtalet. I enlighet med tilläggsdirektiven till denna utredning (dir. 2005:148) inrättades en särskild omställningsorganisation för personal som väljer att inte flytta med. Den särskilda utredaren (Gert Persson) överlämnade i december 2007 en delrapport om verksamheten (dnr Fi2006/1224), vilken går under namnet Komom.

Verksamheten ska enligt direktiven pågå under perioden 2006–2008. Lokaler har hyrts för verksamheten, där de berörda personalgrupperna kan erbjudas datautrustade arbetsplatser. De tjänster som erbjuds är

- hemvist under omställningstiden,
- stödsamtal för personer som mår dåligt på grund av situationen,
- personprofilanalys,
- coaching inom karriär- och yrkesval,
- hjälp med datorbehandling,

- gruppaktiviteter och viss seminarieverksamhet m.m.

Förutom insatserna från de tidigare aktuella myndigheterna har – efter beslutet att helt avveckla Arbetslivsinstitutet – Komom:s resurser också ställts till institutets förfogande. Eftersom det rör sig om ett relativt stort inflöde av uppsagda från Arbetslivsinstitutet, har Komom:s resurser därigenom kunnat utnyttjas bättre. Fram till 2008 hade 162 personer, varav 135 kvinnor, varit aktuella för stöd genom Komom. En stor grupp är äldre och hade arbetat länge på sina myndigheter. Resultatet fram till 2008 är att nästan 100 personer hade fått arbete, startat eget eller gått i pension.

Myndighetsstrukturen

Utskottet tog våren 2008 ställning till proposition 2007/08:78 om en effektivare förvaltningsstruktur inom politikområden med strategisk betydelse för nationell och regional konkurrenskraft samt tre motioner som väckts med anledning av propositionen. I sitt betänkande 2007/08:NU15 tillstyrkte utskottet att Glesbygdsverket ska avvecklas, dock med den ändringen att avvecklingen ska ske den 1 april 2009. Verksamheterna vid Nutek, Glesbygdsverket, Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) och en del av Konsumentverket sammanförs till två nya myndigheter med ansvar för tillväxtfrågor i alla delar av landet. Utskottet välkomnade en sådan förändring och menade att den ligger väl i linje med ambitionerna att skapa en tydligare och mer effektiv myndighetsstruktur. Motionerna avstyrktes av utskottet, varvid två reservationer (s, v respektive mp) avlämnades.

Budgetförslag beträffande de två nya myndigheterna, Tillväxtverket respektive Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, tas upp i budgetpropositionen (prop. 2008/09:1, utg.omr. 24 Näringsliv) och behandlas i utskottets betänkande 2008/09:NU1.

Enligt förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete ska de statliga myndigheterna beakta möjligheterna till decentralisering av sina verksamheter.

Strukturen för statliga myndigheter tas upp i direktiven till en översyn av den statliga förvaltningens uppgifter och organisation (dir. 2006:123). Utredningen (ordförande: generaldirektör Yvonne Gustafsson) syftar bl.a. till effektivisering genom att få till stånd en tydligare och mer överskådlig statlig förvaltningsstruktur som förenklar kontakterna för medborgare och företag gentemot myndigheterna. Vidare ska samverkan underlättas mellan de statliga myndigheterna och mellan statlig och kommunal förvaltning. Den s.k. Förvaltningskommittén lämnade 2007 en delredovisning, Opinionsbildande verksamheter och små myndigheter (SOU 2007:107). Bland annat föreslås att regeringen inför en generell rutin som syftar till att säkerställa att det inte bildas nya permanenta myndigheter utan att det finns tillräckligt starka skäl. Vidare bör åtgärder vidtas, menar kommittén, för att minska framför allt de små myndigheternas administrativa bördor. Ett slut-

betänkande ska redovisas i slutet av 2008. I detta avser Förvaltningskommittén att komma med förslag kring förvaltningens struktur, baserade på de övergripande förvaltningspolitiska principer som kommittén enligt sina direktiv ska föreslå. Enligt uppgift från Regeringskansliet kan kommittén komma att lägga fram förslag om statliga myndigheters organisering på regional nivå.

En skriftlig fråga (fr. 2007/08:1478) från Maria Stenberg (s) om myndigheters tillgänglighet även i glesbygdsområden besvarades av statsrådet Mats Odell i augusti 2008. Han anförde att det pågår ett arbete inom myndigheterna som visar att effektivisering och samverkan kan gå hand i hand och skapa en bättre förvaltning. Att exempelvis Försäkringskassan ökat sin närvaro i landet har möjliggjorts genom den överenskommelse om service- och lokalsamverkan som träffats mellan Skatteverket, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Försvarsminister Sten Tolgfors svarade i juli 2008 på en skriftlig fråga (fr. 2007/08:1406) från Eva-Lena Jansson (s) angående statliga ersättningsjobb till Karlskoga. Enligt ministern är det den nya Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som själv bär ansvar för sin organisation och lokalisering med undantag för att riksdagen pekat ut Karlstad, Revinge, Sandö och Stockholm. Det angivna målet för myndigheten är verksamhetsnytta och effektivitet.

När det gäller den nya myndigheten Transportstyrelsen har en skriftlig fråga (fr. 2008/09:53) angående lokaliseringssorter ställts av Fredrik Lundh (s) i oktober 2008. Enligt statsrådet Åsa Torstensson är det en självklarhet att den nya myndigheten ska ha en hög servicenivå. Bland annat mot bakgrund av detta har regeringen valt att bara peka ut i vilken ort huvudkontoret ska ligga, nämligen Norrköping. Genom att Transportstyrelsen, i samråd med berörda fackförbund, själv får ansvar för att utforma sin framtida regionala närvaro förutsätter statsrådet att det kommer att leda till en effektiviserad verksamhet samtidigt som servicenivån bibehålls eller höjs.

Utskottets ställningstagande

Omlokalisering av statliga myndigheter har diskuterats i riksdagen under flera årtionden. Främst har tillämpningen av de gällande principerna kritiserats i framlagda motioner.

Utskottet instämmer med regeringen i att det är viktigt att de statliga myndigheternas lokalisering i högre utsträckning får en större spridning över landet. Det handlar om att noga pröva huruvida nya myndigheter kan lokaliseras utanför storstäderna, i första hand till länscentrum.

Den omlokalisering av statliga myndigheter som pågått sedan 2006 och nu är i slutskedet har gett nya erfarenheter. Utskottet vill erinra om sin uppfattning från föregående år (bet. 2007/08:NU2) om att en utvärdering bör göras av hela omlokaliseringsprocessen efter 2008 och att utvärderingen bör redovisas för riksdagen.

I tidigare rapporter från omställningsverksamheten (Komom) har konstaterats att tillströmningen av personer till Komom inte alls blivit så omfattande som angavs i det första kartläggningsarbetet. Färre personer har gått till lång omställning och flera personer har fått arbete. Att Komoms resurser nu har ställts till förfogande för personal från Arbetslivsinstitutet bidrar till en effektivisering, vilket är positivt.

Kraven på en effektiv verksamhet hos de omlokaliserade myndigheterna framgår av svaren från de statsråd som svarat på frågor i riksdagen. Enligt utskottets mening är det en självklarhet att myndigheterna ska kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett effektivt sätt. I svaren pekas också på målet om en hög servicenivå. I ett följande avsnitt om landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor tas utförligt upp olika frågor om offentlig och kommersiell service.

Samtidigt gäller att myndigheterna i stor utsträckning själva beslutar om sin regionala närvaro. Förvaltningskommitténs översyn av den statliga förvaltningens uppgifter och organisation väntas bli framlagd i slutet av 2008. Den kan innebära att ytterligare kunskaper och förslag till åtgärder läggs fram i fråga om en förvaltningsstruktur som förenklar kontakterna mellan å ena sidan staten och å andra sidan medborgarna, företagen och kommunerna. Myndigheternas organisering på regional nivå kan också beröras. Enligt utskottet är detta en bred ansats som kan bana vägen för nytänkande.

Kravet i motion 2008/09:N373 (v) på att det inför varje beslut om strukturförändringar i fråga om statliga myndigheter ska föras en dialog med respektive länsstyrelse är tillgodosett genom bestämmelserna i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete. Enligt förordningen (16 §) ska de statliga myndigheterna ”i god tid samråda med länsstyrelsen samt, i förekommande fall, det organ som samordnar det regionala tillväxtarbetet i länet i frågor om kommande beslut som är av väsentlig betydelse för regionens tillväxt”. Ett tillkännagivande till regeringen är därför obehövligt.

Sammanfattningsvis anser utskottet att de nu gällande principerna för lokalisering av statliga myndigheter bör följas i överensstämmelse med de grunder som riksdagen uttalat. Samtidigt måste det finnas en öppenhet för att nya infallsvinklar och utredningsresultat på sikt kan visa på nya vägar. Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att det inte finns behov av något uttalande från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena. De avstyrks således.

Återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår – med hänvisning till nu gällande statligt budgets system – motionsyrkanden om återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser.

Jämför reservation 5 (v).

Motionerna

Motionerna 2008/09:N354 (m), 2008/09:N295 (c), 2008/09:N299 (c), 2008/09:N413 (c), 2008/09:N436 (c) och 2008/09:N224 (v) tar på olika sätt upp frågan om kompensation till de bygder, där ingrepp i naturen har skett för att förse samhället med vattenkraft, vindkraft eller mineral. Det begärs att en utredning eller översyn med en sådan inriktning påbörjas.

Vatten- och vindkraftskommunerna bör få del av de stora värden som skapas lokalt, sägs det. I Norge finns sedan länge ett väl fungerande system för vattenkraftsåterbäring, som flera motionärer hänvisar till. Även den kanadensiska modellen anses vara intressant. Alternativa vägar för ersättning till kommuner och regioner kan vara öresuttag per kilowatt-timme, skatteåtgärder, ökade ersättningar för intrång samt omförhandling av vattendomar. Tillkomsten av de s.k. bygdemedlen visar att det finns en viss förståelse för kompensationsbehovet, men den låga ersättningsnivån står inte i rimlig proportion till de faktiska skadorna av intrånget. Såväl turism som jakt och fiske med flera näringsgrenar försvåras eller hindras genom skadorna i naturen. En överföring av mer medel från vattenkraften till de berörda regionerna kan också ge grunden för en utvecklingsfond med inriktning på nyföretagande, samverkan och kompetenshöjning.

När det gäller vindkraften nämns att markägarna får ersättning för skada och intrång, men att vindkraften påverkar många fler än den enskilde fastighetsägaren. Bygdemedel tas upp som en möjlighet.

Enligt en av motionerna bör riksdagen begära att regeringen återkommer med förslag till hur en del av de värden som vattnet, vinden och även gruvorna genererar kan återföras till berörda bygder.

Vissa kompletterande uppgifter

Frågan om återföring av vattenkraftsmedel eller i vissa fall del av intäkter från andra naturresurser till de bygder där de genereras har diskuterats under lång tid. Utskottets principiella uppfattning i denna fråga har varit att nu gällande principer för statens budgethantering även fortsättningsvis bör gälla (se senast bet. 2007/08:NU2). Detta innebär att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till statliga utgifter i samma område. Om

sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämnningssystem eller via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget leder till en svårgenomtränglig statlig budgethantering.

Med hänsyn till att det lokala näringslivet och invånarna kan ha vissa nackdelar från rekreationssynpunkt m.m. av exempelvis ett vattenkraftverk med tillhörande uppdämda områden har emellertid compensationstanken förts fram i samband med regelverket om bygde- och fiskeavgifter. Vid verksamhet som innebär drift av vattenkraftverk, vattenreglering eller ytvattentäkt m.m. finns det regler om att tillståndsinnehavaren ska betala en särskild bygdeavgift till länsstyrelsen. Bygdemedel ska användas för att skydda eller restaurera vattenmiljöer samt till allmänna ändamål. Till de senare räknas "investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna" (förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter). År 2005 inbetalades totalt 113 miljoner kronor till länsstyrelserna. Ca en miljon kronor utnyttjades till åtgärder för restaurering eller skydd av vattenmiljöer och vissa ersättningar, en miljon kronor fonderades medan resten, 111 miljoner kronor, användes till näringsliv, service och andra allmänna ändamål. Ytterligare 24 miljoner kronor utbetalades till allmänna ändamål av medel som fonderats under tidigare år.

Erfarenheterna från Norge och Kanada av viss återföring av vattenkraftsmedel till regionerna, där vattenkraften produceras, redovisas i betänkandet 2007/08:NU2.

Utskottets ställningstagande

Den principiella uppfattningen från utskottets sida har legat fast under lång tid. Information om systemen i Norge och Kanada ger inte underlag för en ändrad uppfattning. Således anser utskottet att nuvarande principer även fortsättningsvis ska gälla för statens budgethantering. Detta innebär att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till statliga utgifter i samma område. Om sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämnningssystem eller via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget leder till en svårgenomtränglig statlig budgethantering.

Mot bakgrund av att det lokala näringslivet och invånarna kan ha vissa nackdelar m.m. av exempelvis ett vattenkraftverk med tillhörande uppdämda områden har emellertid compensationstanken förts fram i samband med det ovan nämnda regelverket om bygde- och fiskeavgifter. Av redovisningen ovan framgår att bygdemedlen i viss utsträckning används till näringsliv, service och andra allmänna ändamål.

Därmed avstyrks samtliga här aktuella yrkanden i berörda motioner.

Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete.

Jämför reservationerna 6 (s) och 7 (v).

Motionerna

I kommittémotion 2008/09:N429 (s) betonas att hela Sverige ska leva. Med hänsyn till den pågående omstruktureringen av de statliga myndigheterna är det önskvärt att regeringen tar ett helhetsansvar och förbättrar förutsättningarna för de orter och regioner som påverkas negativt. Åtgärder krävs för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Vidare krävs insatser i fråga om infrastruktur, bredband till alla delar av landet och fortsatt högskoleutbyggnad. För att få fler växande företag måste tillgången på riskkapital förbättras och exporten främjas.

I motionerna 2008/09:N260 (s), 2008/09:N261 (s) och 2008/09:N274 (s) tas olika frågor om företagande på landsbygden upp. Önskemålen är bl.a. att det underlättas för landsbygdsföretagen att få tillgång till utvecklingskapital samt att regelverk och trygghetssystem anpassas efter deras speciella villkor. En fungerande kommersiell service är viktig både för turismen och för företagen på orten. Andra önskade satsningar gäller bredband respektive landsbygdsforskning. Vidare bör rådgivningsfunktionen för företagare förbättras och kvalitetssäkras och bli mer inriktad på jämställdhet. Efter som många politikområden har en landsbygdsdimension behövs det en ökad samordning mellan regeringskansli, departement, myndigheter och regionala och lokala aktörer. På lokal nivå behövs det en samordning mellan framför allt utbildnings-, arbetsmarknads- och näringspolitiken.

Service i glesbygd berörs i motion 2008/09:N288 (s). Motionärerna oroar sig för att allt fler kommersiella och offentliga serviceställen försvinner och att möjligheten för människor att bo kvar därmed minskar. Det behövs ett gemensamt ansvar och prioritering av stöd till service i glest befolkade områden, hävdar motionärerna.

Skärgårdarnas situation tas upp i motionerna 2008/09:N248 (s) och 2008/09:N350 (kd). I båda motionerna tas samspelet mellan fritidsboende och åretruntboende upp. Det befaras att huspriserna i kustsamhällena utvecklas så att människor med vanliga inkomster inte kan bo där. När husen förvandlas till sommarbostäder försvinner underlaget för samhällsservice och därmed också arbetstillfällen. Motionärerna efterfrågar en samordnad politik för skärgårdarna. I den sistnämnda motionen sägs vidare att levande skärgårdssamhällen förutsätter att de boende har tillgång till barnomsorg samt skola och omsorgsinsatser. Inom kommunikationsområdet är

samordningsbehovet påtagligt. Det bör åligga Vägverket och Glesbygdsverket att ta ett samlat grepp på regelverket och klargöra statens ansvar för färjetrafiken i skärgårdarna.

Landsbygdens utvecklingskraft tas upp i motion 2008/09:N224 (v). Motionärerna anser att högskolorna i ökad omfattning måste stärka sin närvaro i flera orter samt aktivt medverka i landsbygdens näringslivsutveckling. Vidare behövs ökade satsningar på vidareutbildning vid folkhögskolor och studieförbund. Den fortsatta utglesningen bland handelsbodan och bensinmackar är ett hot mot möjligheten att fortsätta att bo i vissa delar av landet, hävdas det. Denna utveckling är oacceptabel. Frågan om service på landsbygden bör ingå i en ny regionalpolitisk utredning, menar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Landsbygd och glesbygd

Glesbygdsverket har genomfört en kunskapsöversikt som belyser olika metoder för att beskriva gles- och landsbygder. I rapporten Landsbygdsdefinitioner i Sverige och andra länder (mars 2008) redovisas olika metoder för att beskriva gles- och landsbygder utifrån geografiska förhållanden. Även andra faktorer kan dock vägas in.

Glesbygdsverkets egen definition innebär en indelning i områdestyper, vilken bygger på tillgänglighet till orter större än 3 000 invånare. Områdestyperna benämns tätort, tätortsnära landsbygd och glesbygd. Därtill indelas landet i fyra regioner: skogslänens inland, skogslänen i övrigt, storstadsregionerna och övriga Sverige.

Sveriges Kommuner och Landsting räknar med nio olika kommuntyper (t.ex. glesbygdskommuner), och länsstyrelserna avgränsar gles- och landsbygd utifrån områden som ska vara berättigade till regionala företagsstöd. Enligt rapporten sammanfaller i flera län indelningen i gles- och landsbygdsområden med stödområdena A och B.

Statens jordbruksverk indelar riket i fyra slag av områden. Beträffande landsbygdsprogrammet för genomförandet av EU:s landsbygdspolitik använder de tre nordliga länen landsbygdsprogrammets generella definition, medan nio län använder sig av Glesbygdsverkets definition och övriga har varierande definitioner.

Statistiska centralbyrån (SCB) gör ingen skillnad på gles- och landsbygd, utan avgränsar tätorter med fler än 200 invånare. Vidare indelar SCB landet i 87 lokala arbetsmarknader, vilka utgår från kommuner och bygger på pendlingsmönster.

Nutek har en indelning i 72 funktionella analysregioner (FA-regioner), inom vilka människor kan bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor.

Företagande

Näringslivet inom Sveriges gles- och landsbygder har omvandlats genom att rationaliseringar medfört sysselsättningsminskning inom basnäringarna, däribland jordbruket, medan bl.a. sysselsättningen inom tjänstenärningar som t.ex. turismen har ökat. Utvecklingen har gått mot allt färre och större gårdar, samtidigt som ett intresse för det lokalt producerade skapar ett utrymme för småskalig livsmedelsförädling.

På senare år har intresset för nyföretagande och lokala initiativ ökat. Bland annat startar verksamheter i form av ekonomiska föreningar, kooperativ verksamhet, sociala företag, byalag, m.m. I många små glesbygdskommuner är invånarnas egenföretagande av stor betydelse enligt Glesbygdsverket.

När det gäller könsfördelningen finns en stor obalans bland de svenska företagarna. Exempelvis hade år 2006 endast 29 % av de nybildade företagen i glesbygdskommunerna en kvinna som operativ företagsledare². Regeringen uppdrog till Glesbygdsverket i regleringsbrevet för 2008 att kartlägga och analysera kvinnors företagande med geografiskt perspektiv. I rapporten Kvinnors företagande i gles- och landsbygder, juni 2008, presenterade verket följande sex policyförslag:

- Översyn av trygghetssystemen.
- Ökade möjligheter för egenföretagande inom vård och omsorg (i detta sammanhang nämns betydelsen av en översyn av tillämpningen av regelverket för offentlig upphandling).
- Stärkt och kvalitetssäkrad rådgivning.
- Anpassningar i regelverken för de allra minsta företagen.
- Utbildningsinsatser, bl.a. information i skolan om entreprenörskap, företagande och genussystem.
- Fortsatta insatser för att initiera och förstärka nätverk, mentorskap och andra kontaktytor.

Utredningen om trygghetssystem för företagare (särskild utredare: Alf Eck-erhall) presenterade i oktober 2008 sitt betänkande Trygghetssystem för företagare (SOU 2008:89). Utredningen har haft i uppdrag att se över företagarnas försäkringsvillkor i trygghetssystemen och lämna förslag på tydligare och bättre regler. Enligt direktiven (dir. 2006:37, 2006:129, 2007:156) ska det finnas en tydlig koppling mellan den avgift som betalas in och den ersättning som erhålls inom försäkringen. Förslagen utgår från principen att det är den försäkrades inkomst av arbete som ska ligga till grund för avgifter och ersättningar i trygghetssystemen.

Enligt information från Regeringskansliet har utredningen skickats ut på remiss till ett femtiotal mottagare. Remisstiden löper ut den 15 januari 2009. En proposition är planerad till våren 2009.

Även när det gäller de övriga policyförslagen pågår ett arbete.

² Glesbygdsverkets definition av operativ företagsledare: en person som äger och driver ett och samma företag.

Interpellationer om småföretagens villkor i glesbygden (ip. 2007/08:420, 2007/08:427 och 2007/08:440) av Jasenco Omanovic (s), Ibrahim Baylan (s) respektive Kristina Zakrisson (s) besvarades av näringsminister Maud Olofsson i mars 2008. Näringsministern ansåg att regeringens generella politik för minskat utanförskap, fler i arbete, ökat företagande och regional tillväxt byggd underifrån hade varit framgångsrik. Hon framhöll särskilt strukturfondsresurserna, det reformerade transportstödet som blivit bättre anpassat för småföretagen, lägre energiskatt på el i vissa kommuner i norra Sverige, avsikten att återställa förmånsrätten för företagsinteckningar samt utarbetande av en nationell strategi för att stärka landsbygdens utvecklingskraft.

Samverkan mellan myndigheter

I enlighet med förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete bör det regionala tillväxtarbetet utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal och nationell nivå. Det regionala utvecklingsprogrammet ska utarbetas i samråd med kommuner och landsting m.fl. och ligga till grund för samverkan mellan kommuner, landsting, statliga myndigheter och organisationer. Enligt bestämmelserna ska – som nämnts i det föregående – de statliga myndigheterna i god tid samråda med länsstyrelsen (eller annat ansvarigt organ) i frågor om kommande beslut som är av väsentlig betydelse för regionens tillväxt. När en verksamhetsminskning övervägs av en myndighet ska myndigheten samråda med andra berörda statliga myndigheter, kommuner, landsting, näringsliv och organisationer om möjligheterna till samordning eller samverkan.

Utredningen Styr samverkan – för bättre service till medborgarna

Våren 2007 tillkallade regeringen en särskild utredare (generaldirektör Lars Högdahl) med uppdrag att stödja de statliga myndigheterna i deras arbete med att inrätta lokala servicekontor och att stödja andra samverkansinitiativ (dir. 2007:68). I december samma år beslutades om tilläggsdirektiv (dir. 2007:163). I uppdraget ingår att utreda former för samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner samt möjligheterna till samverkan med viss kommersiell service. Utredaren ska driva på utvecklingen av nya och effektivare former för personlig service och offentlig tjänsteproduktion genom att bl.a. utnyttja informationsteknik. I september 2008 fick utredningen ytterligare tilläggsdirektiv (dir. 2008:109). Det nya uppdraget gäller att beakta den ideella sektorns betydelse för utvecklingen av lokal service och ge lokala aktörer inom den ideella sektorn goda förutsättningar att medverka i arbetet med lokal service. Med den ideella sektorn avses här folkrörelser och andra ideella föreningar, stiftelser och trossamfund. Arbetet ska avslutas med en samlad redovisning av uppnådda resultat senast den 1 november 2009.

Delbetänkandet Styr samverkan – för bättre service till medborgarna (SOU 2008:97) överlämnades till regeringen i november 2008. Härnadan sammanfattas kortfattat innehållet.

Uppdraget är inriktat på frågor om tillgänglighet till service. I dagens läge finns dels samverkan mellan kommunala förvaltningar, ofta kallade medborgarkontor, dels samverkan mellan de statliga servicemyndigheterna Skatteverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen och dels – som en provverksamhet i nio kommuner – tjänsten Nystartskontor med vägledning inför start av företag.

Ett exempel på problem är att det saknas samråd mellan kommunen och de statliga myndigheterna om servicepunkter. Regeringen förlitar sig på att myndigheterna ska ta initiativ till samverkan, men de enskilda myndigheterna har inom ramen för riksdagens och regeringens styrning stora möjligheter att organisera sin verksamhet. Det saknas i stort sett generella mål för god service och för myndigheternas samverkan. Vidare är bedömningen att kommunernas roll i styrningen av offentlig service och samverkan behöver förtydligas och utvecklas.

Enligt utredaren bör kommunala och statliga funktioner samlokaliseras i största möjliga utsträckning. De statliga servicekontoren bör etableras i samråd med berörda kommuner. En styrnings- och samordningsmodell som omfattar riksdagen, regeringen, länsstyrelsen, myndigheter och kommuner skisseras. Kommunen kan förlägga lämpliga kommunala servicefunktioner till det statliga samverkanskontoret på orten.

S.k. servicepunkter, där myndigheterna kan kontaktas med hjälp av tekniska hjälpmedel (t.ex. terminalåtkomst), ska komplettera kontorsstrukturen. Möjligheterna att samordna servicepunkterna med viss kommersiell service bör utredas vidare, t.ex. i form av ett statligt offentligt och kommersiellt grundservicepaket.

Enligt uppgift från Regeringskansliet planerar man att skicka ut delbetänkandet på remiss till ett stort antal mottagare, bl.a. länsstyrelser, myndigheter och kommuner, med en remisstid som sträcker sig fram till mars 2009.

Service

Utvecklingen i gles- och landsbygder har under en lång tid inneburit en försämrad tillgång och tillgänglighet till de flesta serviceformer. Enligt årsboken Sveriges gles- och landsbygder 2008 från Glesbygdsverket fortsätter antalet dagligvarubutiker att minska. Mellan 2007 och 2008 minskade antalet butiker i glesbygden med 15 medan antalet butiker i den tätortsnära landsbygden minskade med 47. Samtidigt fortsatte antalet stormarknader i storstadsregionerna att öka. Cirka 7 600 personer hade längre än 20 minuters bilfärd till sin närmaste butik.

Tillgängligheten till grundskola har följts upp av Glesbygdsverket. Antalet grundskolor har minskat i samtliga område typer under hela 2000-talet. Mellan 2002 och 2007 minskade antalet grundskolor med totalt sett 274 stycken, varav 41 låg i glesbygd. Under 2007 hade drygt 900 elever i Sveriges gles- och landsbygder mer än 2 mils resa till skolan.

Antalet försäljningsställen för bensin och diesel minskade med 3 % under 2007. Mycket tyder dock enligt Glesbygdsverket på att ”mackdöden” har gått ännu fortare under 2008 och att effekterna är allvarliga på de orter där den sista macken läggs ned. Förändringarna har flera orsaker. En övergripande orsak tycks vara oljebolagens bedömning att det råder en överetablering av försäljningsställen och därmed en dålig lönsamhet. Den s.k. pumplagen, dvs. lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla förnybara bränslen, anges också som en bidragande orsak till nedläggningarna. Lagen innebär att alla stationer som säljer över 1 000 kubikmeter drivmedel per år senast 2009 måste sälja minst ett förnybart bränsle. Små stationer i gles- och landsbygder med liten omsättning kan emellertid ha svårt att finansiera de investeringar som krävs. Många av de försäljningsställen som är föremål för diskussioner om nedläggning säljer under 1 000 kubikmeter per år och berörs därför inte av lagens krav. Pumplagen ingår i ansvarsområdet för trafikutskottet, som planerar att behandla frågor på detta område under våren 2009. Det kan tilläggas att trafikutskottet våren 2008 uppdrog åt riksdagens utredningstjänst att följa upp tillämpningen av pumplagen i syfte att ge trafikutskottet ett fördjupat beslutsunderlag. Enligt tidsplaneringen beräknas en uppföljningsrapport kunna redovisas för trafikutskottet under hösten 2009.

Mellan 2001 och 2008 minskade antalet serviceställen för kassatjänster i hela landet med 64 % enligt Glesbygdsverkets årsbok. Störst har minskningen varit i tätortsnära landsbygder. Trots att olika typer av kredit- och betalkort har ökat är det ett problem för både bofasta och småföretag i många gles- och landsbygder att ta ut kontanta medel i en bankomat. Ungefär 860 000 människor har längre än tio minuters bilresa till en bankomat. Systemet är nu under omdaning; fr.o.m. 2009 kommer Svensk Kassaservice att ersättas av ett statligt åtagande. Post- och telestyrelsen har på regeringens uppdrag genomfört en upphandling på 15 orter och 73 landsbygdsområden, där betaltjänsterna inte tillhandahålls av marknaden.

När det nya servicenätet för post- och paketbefordran infördes år 2002 ökade det totala antalet serviceställen med över 40 %. Under de senaste åren har dock serviceställena börjat minska såväl i tätorter som i tätortsnära landsbygder och i glesbygden.

Regeringen beslutade i november 2008 att se över postlagen. En särskild utredare ska analysera Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/6/EG) om ändring av direktiv (97/67/EG) beträffande fullständigt genomförande av gemenskapens inre marknad för posttjänster. Utredaren ska även göra en allmän översyn av postlagen. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast i september 2009.

Under perioden 2001–2007 har det utgått stöd till bredbandsutbyggnaden i Sverige, vilket givit flera platser bredband tidigare än planerat. Enligt utredningen Bredband till hela landet (SOU 2008:40) saknas det – trots stödinsatser – marknadsmässiga förutsättningar för utbyggnad av bredband till 145 000 personer och 39 000 arbetsställen.

Service i gles- och landsbygder har varit föremål för diskussion i riksdagen. En interpellationsdebatt om den kommersiella servicen på landsbygden och särskilt drivmedel (ip. 2007/08:425 och 2007/08:476) av Ann-Kristine Johansson (s) respektive Carina Adolfsson Elgestam (s) ägde rum i mars 2008. Näringsminister Maud Olofsson informerade om handlingsprogrammet för att stärka utvecklingskraften på landsbygden, som var under utarbetande inom Regeringskansliet, samt om ett kommande möte med berörda aktörer för att diskutera tillgänglighetsproblematiken avseende fossila och alternativa drivmedel. Näringsministern höll med interpellanterna om att det uppstår stora problem om ”mackdöden” blir verklighet.

I november 2008 ägde en interpellationsdebatt (ip. 2008/09:60) rum rörande servicen efter nedläggningen av Svensk Kassaservice. Statsrådet Åsa Torstensson svarade Carina Adolfsson Elgestam (s) att tjänsterna i de 73 landsbygdsområden som omfattas av upphandlingen kommer att vara i gång fr.o.m. december 2008. För äldre personer och personer med funktionshinder som bor i glesbygd pågår en särskild upphandling, som syftar till att ge tillgång till motsvarande tjänster som tidigare.

På en skriftlig fråga (fr. 2007/08:1453) från Krister Örnfjäder (s) om apoteksservice i glesbygden svarade socialminister Göran Hägglund i juli 2008 att flera förslag i Apoteksmarknadsutredningens huvudbetänkande (Omreglering av apoteksmarknaden, SOU 2008:4) syftar till att säkra tillgången på läkemedel i hela landet. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Skärgårdarna

I Sverige finns det ca 80 000 skärgårdsbor, varav nästan 32 000 är folkbokförda på ca 500 öar som saknar fast landförbindelse. Skärgårdarnas riksförbund är ett forum, där man arbetar för villkoren kring boende, service och arbete i skärgårdarna och erfarenhetsutbyte i dessa frågor samt också för att informera om och bevaka skärgårdsfrågorna. Regeringen fattar årligen beslut om bidrag till Skärgårdarnas riksförbund efter ansökan. År 2008 uppgick bidraget till 1 250 000 kr liksom 2007. Året dessförinnan, 2006, uppgick bidraget till 750 000 kr. Bidraget används bl.a. till att anordna konferenser och verksamhet i nätverk.

I Glesbygdswerkets rapport Skärgård i utveckling – en uppföljning av strukturfondsprogrammet Mål 2 Öarna, september 2007, redovisas resultatet att programmets mål har nåtts med råge och haft bestående effekter för utvecklingen i skärgårdarna. Totalt sett har befolkningen i skärgårdarna ökat med 0,3 % mellan åren 2002 och 2006, men det är den storstadsnära skärgården som står för ökningen. Befolkningen i skärgårdarna vid Norr-

landskusten och Östergötland-Kalmar har minskat med nästan 7 % i båda regionerna. Utvecklingen på Gotland har varit positiv under senare år genom att kommunikationerna förbättrats och företagandet ökat.

Under den nu inledda programperioden 2007–2013 omfattas skärgårdarna inte längre av ett eget program, utan skärgårdsutvecklingen ska i första hand stödjas inom landsbygdsprogrammet (Jordbruksdepartementet). Jämfört med den tidigare perioden lägger landsbygdsprogrammet ett tydligare fokus på åtgärder som främjar företagande och som stärker lantbruket och landsbygdsföretagens konkurrensförmåga. Programmet har breddats i syfte att främja ett diversifierat näringsliv, en god livsmiljö, lokal service, infrastruktur m.m. Miljöambitionen är fortsatt hög.

Den exakta avgränsningen mellan landsbygdsprogrammet och strukturfondsprogrammen avgörs inte centralt utan av län och regioner. Åtgärderna inom landsbygdsprogrammet inriktas på lokala insatser för skärgårdar och öar, där det finns en tydlig koppling till landsbygdspolitikens mål, naturresurser och näringar. Bland annat kan kompetensutveckling stödjas. Större projekt, t.ex. infrastrukturprojekt, som bedöms ge regionala effekter hör snarare hemma hos strukturfondsprogrammen. Skärgårdarna är dock inte uteslagna från strukturfondsmedel om föreslagna åtgärder motsvarar syftet för programmet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den regionala tillväxtpolitik som har redovisats i det föregående utgör en god grund för långsiktigt hållbar tillväxt i alla delar av landet. Ett stärkt lokalt och regionalt inflytande över statliga medel tillsammans med goda förutsättningar för företagande och entreprenörskap är grundläggande för en sådan utveckling. Utskottet ser positivt på regeringens initiativ att ta fram ett strategiskt handlingsprogram för att stärka landsbygdens utvecklingskraft, vilket kommer att beröra flera utgiftsområden. Samarbetet mellan de olika departementen i syfte att forma det strategiska handlingsprogrammet leder till att de förslag som kommer fram blir allsidigt belysta. I detta sammanhang kan också nämnas de tematiska myndighetsgrupperna som regeringen beslutade om i juni 2007. De är exempel på ett tvärssektoriellt arbete som syftar till att förstärka myndigheternas förmåga att kraftsamla för en hållbar regional tillväxt. Hittillsvarande rapportering tyder bl.a. på att myndigheterna har ökat sina kontakter med den regionala nivån och att det har blivit större fokus på konkreta resultat och förslag.

Även fortsättningsvis kommer det dock att behövas riktade åtgärder för geografiskt avgränsade områden, som ur ett europeiskt och nationellt perspektiv bedöms behöva särskilda åtgärder för att stärka sina förutsättningar för hållbar tillväxt.

Tillgång till grundläggande service är en förutsättning för utveckling och god livsmiljö i glesbygdsområden. När befolkningstalen viker påverkas tillgången på service. Flera motioner vittnar om farhågor för försämrad service i glesbygden. Enligt utskottets mening bör flera olika angreppssätt diskuteras när det gäller denna viktiga fråga.

Det av stor vikt att offentliga organ fungerar till nytta för enskilda och företag anser utskottet. Samverkan mellan olika offentliga organ kan väntas innebära bättre service till företag och enskilda och en väsentlig effektivisering. Med den utgångspunkten att näringsliv och arbetstillfällen är grunden för att människor kan bo kvar i gles- och landsbygd och där finna en utkomst måste förutsättningarna för näringslivet förbättras vad gäller service och offentliga tjänster av olika slag. Möjligheterna att samordna den offentliga servicen med viss kommersiell service bör utredas vidare enligt det ovan redovisade betänkandet. Utskottet kommer att följa diskussionen angående samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner m.fl. med stort intresse.

När det gäller kommersiell service i dagsläget vill utskottet bl.a. hänvisa till regelverket om stöd till kommersiell service, vilket innebär att stöd kan lämnas till kommuner och näringsidkare i områden där servicen är gles. Frågan om det minskade antalet försäljningsställen för bensin och diesel, som ligger under trafikutskottets beredningsområde, har relativt utförligt redovisats under de kompletterande uppgifterna. Utskottet är medvetet om att trafikutskottet har uppdragit åt riksdagens utredningstjänst att göra en uppföljning av tillämpningen av nuvarande lagstiftning. Utskottet har fullt förtroende för att frågan hanteras på ett riktigt sätt.

Till skillnad från föregående programperiod har skärgårdarna inte något eget strukturfondsprogram. Lokala insatser för skärgårdarna kommer i första hand att genomföras inom det nya landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013. Vidare är åtgärderna inom den generella näringspolitiken, dvs. företagsutveckling, främjande av entreprenörskap, innovationsutveckling, regelförenkling, konkurrensfrämjande arbete, turismfrämjande samt immaterial- och associationsrättsliga frågor, till nytta för företagen i hela landet inklusive landsbygden och skärgårdarna. I detta sammanhang kan också nämnas den emotsedda sänkningen av bolagsskatten och socialavgifterna från januari 2009.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Utvecklingen i län och regioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med hänvisning till att åtgärder som begärs för olika delar av landet ska prövas av de regionala organen och berörda myndigheter.

Motionerna och vissa kompletterande uppgifter

De motioner som berör åtgärder i särskilda län eller regioner har förtecknats i bilaga 4, tillika med vissa kompletterande uppgifter och hänvisningar till ytterligare information om vissa av de frågor som tas upp i respektive motion.

Enligt regeringen bör det även fortsättningsvis vara en uppgift för regeringen att fördela anslaget mellan län och anslagsposter och utfärda de föreskrifter som behövs.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill peka på att den regionala tillväxtpolitiken ska inriktas på hållbar tillväxt i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Därtill kommer en särskild satsning på en nationell strategi för att främja landsbygdens utvecklingskraft. Självklart är det inte bara de åtgärder som vidtas inom utgiftsområde 19 som har betydelse. Insatser krävs och görs inom många olika utgiftsområden, bl.a. inom områdena för arbetsmarknad, näringsliv, kommunikationer, utbildning och universitetsforskning.

Utskottets principiella uppfattning är att åtgärder och insatser som begärs för olika delar av landet ska prövas inom ramen för de möjligheter som riksdag och regering anförtror de regionala organen samt i förekommande fall olika myndigheter som exempelvis Verket för innovationssystem (Vinnova) eller Statens energimyndighet. Även EG:s strukturfondsstöd bör nämnas i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund avstår utskottet från att i detta sammanhang göra en mer detaljerad bedömning av de här aktuella motionsyrkandena, vilka med det sagda avstyrks.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar de anslag och godkänner de bemyndiganden inom utgiftsområde 19 som regeringen föreslagit i budgetpropositionen. Riksdagen avslår samtidigt här aktuella motionsyrkanden.

Jämför särskilda yttrandena 2 (s) och 3 (v, mp).

Regionala tillväxtåtgärder (1:1)

Propositionen

Medel från detta anslag anvisas enligt regeringen till följande ändamål: regional och central projektverksamhet, regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering, ersättning för vissa kreditförluster i stödområde B, stöd till kommersiell service, viss administration, uppföljning och utvärdering samt viss central utvecklingsverksamhet, m.m.

Enligt regeringen bör det även fortsättningsvis vara en uppgift för regeringen att fördela anslaget mellan län och anslagsposter och utfärda de föreskrifter som behövs. Vid fördelningen av medel mellan länen bör bl.a. behov av medfinansiering av EG:s strukturfonder, stödområdestillhörighet samt särskilda omställningsproblem utgöra den huvudsakliga fördelningsnyckeln, med särskilt beaktande av medfinansieringsbehovet av tillväxtåtgärder inom ramen för det regionala tillväxtarbetet.

Från och med 2003 kan kommunala samverkansorgan bildas på länsnivå. De har därmed uppgifter inom det regionala tillväxtarbetet enligt vad som närmare framgår av lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen. I dag har 14 av landets 21 län kommunala samverkansorgan. I Skåne läns landsting och Västra Götalands läns landsting pågår försöksverksamhet där landstingen i egenskap av regionala självstyrelseorgan har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet. I övriga fem län svarar länsstyrelserna själva för det regionala tillväxtarbetet.

För att stärka utvecklingskraften på landsbygden och för främst insatser inom kommersiell service föreslår regeringen att anslaget till regionala tillväxtåtgärder ökas med 50 miljoner kronor 2009. Det föreslås att riksdagen anvisar ett ramanslag om ca 1 546 miljoner kronor.

Till anslaget finns ett bemyndigande. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 besluta om bidrag som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 2 600 miljoner kronor under perioden 2010–2017.

Motionerna

I motion 2008/09:N311 (c) tas fördelningen av ekonomiska resurser till de kommunala samverkansorganen upp. Från 2003 överfördes det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna till samverkansorganen, som numera finns i nästan samtliga län, påpekas det. Regeringen beslutar årligen hur stor andel av anslaget (tidigare benämning Allmänna regionalpolitiska åtgärder) som ska tilldelas samverkansorganen respektive länsstyrelserna. För närvarande får samverkansorganen, bl.a. i Dalarna, 60 % av anslaget. Enligt motionären bör samtliga medel, eller minst 90 %, överföras till de kommunala samverkansorganen, där sådana finns. Ansvar och resurser måste hänga samman är motivet.

I motion 2008/09:N320 (s) begärs stöd till affärslokaler i glesbygden. Servicenäringarna och fackaffärerna är viktiga för mindre orter i glesbygden, sägs det. Enligt motionären blir det allt färre specialbutiker i glesbygden, vilket innebär att också företagandet på sikt utarmas. För att hindra en sådan utveckling krävs stöd för att bygga eller bygga ut affärslokaler i glesbygd.

I kommittémotion 2008/09:N429 (s) betonas att hela Sverige ska leva. Avstånden till närmaste butik eller serviceställe ökar. Småföretagare i hela landet har behov av serviceinfrastruktur, bl.a. rimliga avstånd till butik och bensinmackar. Stödet till kommersiell och offentlig service i särskilt utsatta områden bör därför ökas. En ökning på 20 miljoner kronor för serviceinfrastruktur har begärts inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

Vissa kompletterande uppgifter

Av lagen (1996:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning följer att de regionala självstyrelseorganen har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet i de län som ingår i försöksverksamheten. I lagen om samverkansorgan i länen anges vilka uppgifter inom området regionalt utvecklingsarbete som de kommunala samverkansorganen har i de län där sådana inrättats. I de län där varken regionala självstyrelseorgan eller samverkansorgan har inrättats är det länsstyrelsen som har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet.

Ett antal kommunala samverkansorgan som 2007 fick 50 % av de regionala tillväxtmedlen (länsstyrelserna behöll 50 %) har 2008 fått 60 % av medlen. Till dessa län hör Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Hallands och Dalarnas län. Samverkansorganen i Kronobergs och Värmlands län, vilka båda mottog 20 % av de regionala tillväxtmedlen 2007, fick 50 % år 2008. Inom Kalmar län, Skåne län och Västra Götalands län ökade motsvarande andel från 94 % till 95 %.

För allmänna uppgifter om service och tillgänglighet hänvisas till tidigare avsnitt om landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor. För att stärka butiker och drivmedelsstationer med strategisk betydelse för varuförsörj-

ningen föreslår regeringen en särskild satsning på 50 miljoner kronor på serviceområdet under 2009. Såväl för medborgare som för företag i gles- och landsbygder behövs insatser.

Enligt förordning (2000:284) om stöd till kommersiell service kan stöd lämnas för att det i glesbygd och landsbygd ska kunna upprätthållas en försörjning med dagligvaror och drivmedel som är tillfredsställande med hänsyn till geografiska och befolkningsmässiga förhållanden. Stöd kan i vissa fall lämnas även till fackhandelsservice (8 §). Servicebidrag kan lämnas till fackhandel om det finns särskilda skäl och andra åtgärder prövats men inte visat sig vara ändamålsenliga (17 §). Investeringsbidrag kan i vissa fall ges för ny-, till- eller ombyggnad med högst 50 % av de godkända utgifterna (10–11 §§).

Transportbidrag (1:2)

Propositionen

Regeringens överläggningar med Europeiska kommissionen om de nya reglerna från 2007 medförde att utbetalningarna för första halvåret 2007 blev försenade. Detta medförde ett anslagssparande på ca 115 miljoner kronor vid utgången av 2007, vilket har disponerats under 2008.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om ca 499 miljoner kronor.

Motionen

I motion 2008/09:N319 (s) sägs att transportbidraget betraktas som ett i huvudsak rättvist och tydligt bidragssystem av företag både inom och utanför bidragsområdet. Genom bidraget kan företagen i norr konkurrera med ungefärligen likvärdiga transportkostnader som företag i södra Sverige. Där emot kompenseras inte för ett glesare transportutbud och andra nackdelar. Transportbidragets mål och syfte bör utvidgas till att inrymma kompensation också för dessa nackdelar samt eventuellt även grundläggande jämställdhets- och miljöhänsyn. Regeringen bör därför överväga förändringar i transportbidraget.

Vissa kompletterande uppgifter

I mars 2007 anmälde regeringen ett utkast till ändring av förordningen (2000:281) om regionalt transportbidrag till kommissionen, avsedd att gälla under perioden 2007–2013. I oktober 2007 godkände kommissionen det svenska förslaget. Innebörden är att transportbidraget ska kompensera för de merkostnader för transport som företag i de fyra nordligaste länen har och betalas ut retroaktivt från januari 2007. Förändringarna innebär sammantaget att några kommuner kommer att få en sänkning och några

kommuner, belägna i de nordligaste delarna, kommer att få en höjning av bidraget. Eftersom de lägsta gränserna för stödet slopas kan det förväntas att fler företag, inte minst små företag, får tillgång till stödet.

Både uttransport-³ och intransportbidrag kan beviljas för sträckor som överstiger 401 km. För uttransporter lämnas mellan 10 och 45 % av transportkostnaderna som bidrag. Intransportbidraget är 5 procentenheter lägre än uttransportbidraget. Intransportbidraget har av kommissionen bedömts på grundval av att stödet syftar till att förebygga eller minska en fortlöpande avfolkning av regioner med den lägsta befolkningstätheten. Maximalt belopp för det totala transportbidrag som kan beviljas per produktionsställe och kalenderår är 15 miljoner kronor.

Till grund för den beräkning av transportmerkostnader som förordningen om regionalt transportbidrag numera bygger på ligger kalkyler utförda av Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA). I kalkylerna ingår bl.a. tidsberoende kostnader, vilket kan sägas innebära att ersättnings-systemet till en del även kompenserar för ett glesare transportutbud. I SIKA-rapporten redovisas även överväganden beträffande miljökostnader. ”Förutom att ett transportbidrag generellt får antas leda till ett ökat transportarbete kan det också antas ha en viss trafikslagsomfördelande effekt”, sägs det i rapporten.

Kommissionens godkännande gäller till slutet av 2013, och fram till dess kräver kommissionen årliga rapporter innehållande en specifikation av de sammanlagda kostnaderna för den aktuella ordningen och med angivande av de tio största mottagarna av driftstöd i de berörda regionerna.

Verksamheter vid Glesbygdsverket, Institutet för tillväxtpolitiska studier och Nutek samt uppgifter avseende kommersiell service vid Konsumentverket övergår till två nya myndigheter, nämligen Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, i april 2009. Nuteks verksamhet med transportbidrag kommer enligt uppgift att hanteras av Tillväxtverket.

Glesbygdsverket (1:3)

Propositionen

Glesbygdsverket avvecklas den 31 mars 2009 som en del av regeringens arbete med att omstrukturera vissa myndigheter inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt och 24 Näringsliv.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om ca 7 miljoner kronor för 2009.

Ingen motion har väckts på detta område.

³ Med uttransporter menas transporter från orter inom stödområdet, om godset utgörs av sådana varor som inom stödområdet har undergått en betydande bearbetning. Intransporter betecknar transporter till orter inom stödområdet, om godset ska undergå betydande bearbetning hos mottagaren.

Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013 (1:4)

Propositionen

Regeringen har för 2009 beräknat anslaget till 1 450 miljoner kronor.

I statsbudgeten sker utbetalningarna inom regionala utvecklingsfonden till de åtta regionala strukturfondsprogrammen för vilka Nutek är förvaltande och attesterande myndighet samt till programmet Sverige–Norge där Länsstyrelsen i Jämtlands län är förvaltande och attesterande myndighet.

Ramen för regionala utvecklingsfonden för hela programperioden beräknas till ca 8 746 miljoner kronor för de program som redovisas på statsbudgeten och ca 1 901 miljoner kronor för de program som redovisas och förvaltas i Sverige men hanteras utanför statsbudgeten.

Den valutakurs som ska användas vid beräkning av de finansiella ramarna för programperioden 2007–2013 för de program som hanteras inom statsbudgeten styrs av förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EG:s strukturfonder. Enligt regeringen måste valutakursen löpande analyseras och vid behov revideras för att inte differensen ska bli för stor mellan den verkliga kursen och den kurs som regeringen fastställt i den nämnda förordningen.

Till anslaget finns ett bemyndigande. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 besluta om bidrag som – inklusive tidigare gjorda åtaganden – innebär behov av framtida anslag på högst 3 600 miljoner kronor under perioden 2010–2015.

Inga motioner har väckts på detta område.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag m.m. för utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Näringsutskottet har i ett yttrande till finansutskottet (yttr. 2008/09:NU2y) tillstyrkt regeringens förslag till ramar. När det gäller utgiftsområde 19 har oppositionspartierna samma uppfattning som regeringen i fråga om utgifternas totala storlek.

Sedan regeringen överlämnade budgetpropositionen i september 2008 har utsikterna för ekonomin kraftigt försämrats till följd av den internationella finansiella krisen. Den 29 oktober beslutade riksdagen på förslag av regeringen om stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet (prop. 2008/09:61, bet. 2008/09:FiU16).

Som redovisats tidigare beslutade riksdagen den 19 november om utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna. Finansutskottet välkomnar de rejält sänkta skatterna på arbete, de sänkta arbetsgivaravgifterna, den mycket kraftiga satsningen på forskningen m.fl. åtgärder. Enligt finansutskottets uppfattning, vilken delas av näringsutskottet, är det viktigt att regeringen noggrant följer utvecklingen, har hög beredskap och möjlighet att sätta in lämpliga åtgärder vid behov. De uppkomna svårigheterna på

kreditmarknaden och de hot som finns mot den svenska ekonomin har föranlett ett enigt utskott att i ett yttrande till finansutskottet tillstyrka regeringens förslag till åtgärder för att underlätta företagens tillgång till finansiering (prop. 2008/09:73, yttr. 2008/09:NU4y, bet. 2008/09:FoU17). Riksdagen biföll propositionen den 19 november.

Utskottet behandlar i det följande de motionsyrkanden som har tagits upp i anslutning till redovisningen av anslagsförslagen i budgetpropositionen.

I en motion har begärts att de kommunala samverkansorganen – där sådana finns – ska beviljas hela länets del av anslaget till regionala tillväxtåtgärder. Som framgår av de kompletterande uppgifterna ovan har de regionala samverkansorganen under 2008 fått väsentligt större andel av anslaget än tidigare. Utvecklingen går alltså i den av motionären förordade riktningen. Utskottet erinrar om att det även fortsättningsvis bör vara en uppgift för regeringen att fördela anslaget mellan anslagposter och mellan län och andra organ med ansvar för regional tillväxt samt utfärda de föreskrifter som behövs.

När det gäller motionsönskemålet om stöd till affärslokaler i glesbygden anser utskottet att nuvarande regler på området, vilka kortfattat redovisats ovan, är tillfyllest. Vidare har begärts ökat stöd till serviceinfrastruktur till nytta för företagsamheten i särskilt utsatta områden. Även utskottet har uppmärksammat att det finns behov av extra åtgärder i fråga om service i glesbygden, och utskottet ser därför positivt på regeringens planerade särskilda satsning omfattande 50 miljoner kronor 2009.

I en annan motion har det föreslagits ett tillkännagivande om en utveckling av transportbidraget. Med hänsyn till att kommissionen godkänt transportbidraget, såsom det nu är reglerat, för perioden 2007–2013, anser utskottet att krav på en annan utformning av transportbidraget inte bör aktualiseras.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2009 för utgiftsområde 19. Likaså tillstyrks regeringens övriga förslag till riksdagsbeslut, vilka lagts fram i anslutning till anslagen. De här upptagna motionsyrkandena avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken, punkt 2 (s)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N429 yrkandena 1 och 6 samt avslår motionerna 2008/09:N224 yrkandena 1, 2 och 9, 2008/09:N279 yrkande 1 och 2008/09:N329.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med uppfattningen i motion 2008/09:N429 (s) att regeringens politik ger växande klyftor, mellan män och kvinnor, mellan privilegierade och de mest utsatta samt mellan olika delar av landet. Om detta ger budgetpropositionen tydliga besked. I stället för att krympa avstånden mellan Sveriges olika delar och skapa goda tillväxtförutsättningar för hela landet innebär regeringens politik ökade klyftor mellan regionerna och försämrade möjligheter att driva företag eller arbeta. De förslag som redan i förra årets budgetproposition kraftigt försämrade tillväxtförutsättningarna i stora delar av landet åtföljs nu i år av ytterligare åtgärder av samma slag. Den kraftigt höjda arbetsgivaravgiften för de minsta företagen slår exempelvis mycket hårt mot företagsklimatet i hela Sverige men framför allt i de mindre orterna.

Det är en politik för hela Sverige som vi efterfrågar. Alla regioner har olika förutsättningar för tillväxt och utveckling och Sveriges tillväxt är summan av tillväxt i landets alla delar. Vår uppfattning är att den regionala politiken måste vara inriktad på att skapa tillväxt och utveckling. De bästa kunskaperna om de lokala förutsättningarna finns lokalt – inte centralt. Mot den bakgrunden är det givet att företrädare för regionerna i stor utsträckning bör få ansvaret i fråga om utvecklingsmedel och strukturfondsmedel. Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som här har anförts om ökat lokalt och regionalt inflytande. Vi tillstyrker därmed motion 2008/09:N429 (s) i denna del.

Politiken ska bidra till att skapa hållbar tillväxt i hela landet, med väl fungerande och hållbara arbetsmarknadsregioner och en god servicenivå i alla delar av landet. Våra synpunkter på kommersiell och offentlig service på landsbygden samt på frågor om landsbygdsutveckling redovisas under andra rubriker i det följande. En ökad rörlighet på arbetsmarknaden kan förstärka konkurrenskraften och den regionala utvecklingen. Vi vill därför förbättra möjligheterna till pendling och dubbel bosättning.

Resultaten inom regionerna är mycket beroende av det som beslutas på andra politikområden vad gäller utbildning, skatter, infrastruktur samt forskning och utveckling. På dessa områden utanför den regionala tillväxtpolitiken gör vi den tolkningen att det statliga ansvaret mer och mer decentraliseras, vilket bidrar till att resultaten blir svåra att få grepp om. Detta innebär att regeringen successivt lämnar över ansvaret till regionerna utan att motsvarande resurser beviljas.

Vi vill ta ett helhetsgrepp som ska inbegripa breda infrastrukturinvesteringar samt utbildning och forskning vid sidan av de insatser som vi i annat sammanhang har föreslagit för att mildra de negativa konsekvenserna av jobbkrisen och den ekonomiska krisen. Med hänsyn till de uppkomna svårigheterna på kreditmarknaden och de hot som finns mot den svenska ekonomin har ett enigt utskott nyligen i ett yttrande till finansutskottet tillstyrkt regeringens förslag till åtgärder för att underlätta företagens tillgång till finansiering (prop. 2008/09:73, yttr. 2008/09:NU4y).

Den nuvarande politiken för storstäderna är alltför fragmenterad och svår-greppbar. För att storstadsregionernas fulla tillväxtpotential ska frigöras och bli till nytta för hela landet krävs ett samlat nationellt grepp. Den nationella nivån tillsammans med storstadsregionernas företrädare bör utforma en strategi för att utveckla storstädernas möjligheter. Såväl integration som kamp mot brottslighet bör ingå i strategin i likhet med bostads-, trafik- och utbildningsfrågor. Riksdagen bör i enlighet med motion 2008/09:N429 (s) rikta ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

När det gäller stödområdesindelningen har kommissionen godkänt stödkartan för perioden 2007–2013. Vi vill betona vikten av att systemet med stödområden är stabilt; någon omprövning är inte aktuell för närvarande. Kravet i motion 2008/09:N329 (s) avvisas därför.

Övriga behandlade motionsyrkanden avstyrks.

2. Allmän inriktning av den regionala tillväxtpolitiken, punkt 2 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N224 yrkandena 1, 2 och 9 samt avslår motionerna 2008/09:N279 yrkande 1, 2008/09:N329 och 2008/09:N429 yrkandena 1 och 6.

Ställningstagande

Sveriges anslutning till EU och internationaliseringen i övrigt har inneburit och innebär en stor strukturomvandling på kapitalets villkor. I likhet med uppfattningen i motion 2008/09:N224 (v) anser jag därför att svensk regionalpolitik och svensk glesbygdspolitik ska demokratiseras. Det handlar om makt och fördelning av resurser men också om att mobilisera utvecklingskraften i alla regioner. Regionernas och de lokala orternas möjligheter måste tas till vara bättre. Den regionala politikens mål bör vara att ge likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag oberoende av geografiskt läge. Mer offensiva mål och operativa mål måste därför formuleras. Jag föreslår därför att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till målformuleringar om sysselsättning, vilka kan vidareutvecklas så att de även innefattar en ambition att minska de regionala obalanserna.

Olika regioners utveckling beror på bl.a. folkmängd, möjligheter till utbildning och forskning samt att det finns effektiva och attraktiva kollektiva transporter för arbetspendlande. Såväl arbetsmarknader som varumarknader behöver vidgas för att utveckla Sveriges ekonomi och välbefinnande. Det behövs därför en nationell plan för hur arbetsmarknadsregionerna ska kunna sammanfogas till en helhet samt lokala planer inom varje arbetsmarknadsregion. Problemen när det gäller ett utökat arbetspendlande bör analyseras i de lokala planerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den senaste utredningen på området, Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande (SOU 2000:87), är nu föråldrad. Det är hög tid att få en samlad bild av tillståndet i regionerna i dag och en prognos för utvecklingen framöver. Det behövs således en bred parlamentarisk utredning som sätter regionerna i centrum. Riksdagen bör begära att regeringen tillsätter en sådan utredning.

Mina synpunkter på myndigheters lokalisering, kommersiell service på landsbygden och på återföring till regionerna av medel som genereras av naturresurserna i dessa regioner återkommer jag till under andra rubriker i det följande.

Med det sagda tillstyrks aktuella yrkanden i motion 2008/09:N224 (v). Övriga yrkanden avstyrks.

3. EG:s strukturfondsprogram, punkt 3 (s, v)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N429 yrkande 2.

Ställningstagande

När det gäller frågan om användning av EU-medel anser vi i likhet med uppfattningen i motion 2008/09:N429 (s) att det finns utrymme för förbättringar. Enligt vår uppfattning bör det utökade landsbygdsprogrammet och EG:s strukturfonder kunna ge ordentliga bidrag till en positiv utveckling i fråga om en levande landsbygd, grön teknik och en växande besöksnäring. Projekt som rör produktion och förädling av förnybar energi samt odling av energiskog på jordbruksmark är exempel på önskvärda projektområden. Det bör också beaktas att EU-resurserna kan bidra till att tusentals arbetstillfällen skapas i regionerna.

Därmed tillstyrks motion 2008/09:N429 (s) i aktuell del.

4. Organisering och lokalisering av myndigheter, punkt 4 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N224 yrkande 3 och avslår motionerna 2008/09:Ub536 yrkande 4, 2008/09:N213 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N237, 2008/09:N249, 2008/09:N289, 2008/09:N306, 2008/09:N373 yrkandena 1–3, 2008/09:N389 och 2008/09:N438.

Ställningstagande

Statliga myndigheter bör kunna etableras på många orter i landet. Enligt min uppfattning kan om- och nylokalisering både vara ett verktyg för att främja en myndighetsutveckling och ett verktyg i arbetet för regional utveckling genom att arbetsmarknaderna ute i landet stärks. Ny personal har också vitaliserat ett flertal myndigheter.

Det måste understrykas att varje beslut om lokalisering av befintlig respektive ny verksamhet måste föregås av noggranna överväganden. Kartläggningar, analyser och bedömningar av konsekvenserna för de regioner som tappar arbetstillfällen liksom för dem som kan dra nytta av lokaliseringen bör ske.

De möjligheter som står till buds för att åstadkomma en bättre regional balans måste så långt som möjligt tas till vara.

I enlighet med uppfattningen i motion 2008/09:N224 (v) anser jag att regeringen bör lägga fast en nationell plan för omlokalisering. Planen bör vara långsiktig och sträcka sig över fem alternativt tio år framåt.

Med det sagda tillstyrks det aktuella yrkandet i motion 2008/09:N224 (v). Övriga behandlade yrkanden avstyrks.

5. Återförande av medel från vatten- och vindkraft och andra naturresurser, punkt 5 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N224 yrkande 8 och bifaller delvis motionerna 2008/09:N295, 2008/09:N299, 2008/09:N354, 2008/09:N413 och 2008/09:N436.

Ställningstagande

Flera regioner som har vattenkraft av betydelse inom sina områden har i dag stora svårigheter att etablera nya företag och därmed arbetstillfällen. För att stoppa och på sikt vända denna utveckling behöver dessa regioner särskilda insatser för att utvecklas. Bristen på riskkapital är ett stort problem. Bland annat medför den låga värderingen av fastigheter i berörda regioner att det är svårt att belåna dem. En utvecklingsfond med inriktning på nyföretagande, samverkan och kompetenshöjning m.m. bör skapas. Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner har efter analys kommit fram till att 600 miljoner kronor är en rimlig summa att återföra till berörda regioner.

När nu utbyggnaden av vindkraften har fått fart bör de misstag som gjordes i fråga om vattenkraften inte upprepas. Jag anser att en del av det värde som vindkraften genererar ska stanna kvar i berörda bygder i form av ett årligt lokalt utvecklingskapital. Detta kommer sannolikt att kunna påskynda utbyggnaden.

Vidare bör en översyn göras av hur en del av mineralutvinningens vinster kan gå tillbaka till berörda bygder som ett lokalt utvecklingskapital.

Jag instämmer i den uppfattning som redovisas i motion 2008/09:N224 (v) om att regeringen bör återkomma med förslag på hur en del av de värden som vattnet, vinden och gruvorna genererar kan återföras till berörda bygder. Motion 2008/09:N224 (v) tillstyrks således i denna del.

Med ett beslut av riksdagen i enlighet med detta ställningstagande tillgodoses i viss mån förslagen i övriga behandlade motioner, vilka tillstyrks delvis.

6. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor, punkt 6 (s)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfrjäder (s), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N429 yrkande 3 och avslår motionerna 2008/09:N224 yrkandena 4 och 7, 2008/09:N248, 2008/09:N260, 2008/09:N261, 2008/09:N274, 2008/09:N288 och 2008/09:N350 yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med uppfattningen i motion 2008/09:N429 (s) att rika kommuner och landsting ska dela med sig för att välfärden ska bli bra i alla delar av landet. Även fortsättningsvis kommer det dock att behövas riktade åtgärder för geografiskt avgränsade områden, som ur ett europeiskt och nationellt perspektiv bedöms behöva särskilda åtgärder för att stärka sina förutsättningar för hållbar tillväxt.

Regeringen bör ta ett helhetsansvar för att se till att både offentlig och kommersiell service fungerar såväl i gles- och landsbygder som i storstädernas förorter. När myndigheterna omstruktureras – med det i och för sig goda syftet att åstadkomma en effektivisering – kan följden bli att enskilda orter och regioner blir lidande. Därför behövs det ett helhetsgrepp där man både ser till myndigheternas bästa och orternas bästa.

Enligt vad som redovisas i delbetänkandet Styr samverkan – för bättre service till medborgarna (SOU 2008:97) förefaller det klart att förbättringar kan åstadkommas när det gäller service från statliga myndigheter och kommuner. Vår bedömning är att det är av stor vikt att offentliga organ fungerar till nytta för enskilda och företag. Möjligheterna att samordna den offentliga servicen med viss kommersiell service bör utredas vidare enligt betänkandet. Vi kommer att följa diskussionen angående samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner m.fl. med stort intresse.

Ett antal olika insatser krävs för att alla delar av landet, inklusive gles- och landsbygder, ska må bra. Det är väsentligt med bredband, en förbättrad möjlighet till pendling och dubbel bosättning, en utbyggd infrastruktur, en fortsatt högskoleutbyggnad m.m. För att få fler växande företag måste tillgången på riskkapital förbättras och exporten främjas. Våra förslag på energiområdet innebär också nya och förbättrade möjligheter för företagande, jobb och utveckling i hela landet.

När det gäller det minskade antalet försäljningsställen för bensin och diesel vill vi peka på att en viktig grund till problemen är den bristande lönsamheten för oljebolagen i glesbygden. Trafikutskottet, som är det ansvariga utskottet för dessa frågor, har uppdragit åt riksdagens utredningstjänst att göra en uppföljning av tillämpningen av nuvarande lagstiftning på området, vilket är positivt.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som här har anförts. Därmed tillstyrks motion 2008/09:N429 (s) i berörd del. Övriga motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte tillgodoses genom detta ställningstagande.

7. Landsbygds-, glesbygds- och skärgårdsfrågor, punkt 6 (v) av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N224 yrkandena 4 och 7 samt avslår motionerna 2008/09:N248, 2008/09:N260, 2008/09:N261, 2008/09:N274, 2008/09:N288, 2008/09:N350 yrkandena 1 och 4 samt 2008/09:N429 yrkande 3.

Ställningstagande

Både när det gäller offentlig och kommersiell service i glesbygden måste inriktningen av politiken ändras. Enligt vad som redovisas i delbetänkandet Styr samverkan – för bättre service till medborgarna (SOU 2008:97) förefaller det klart att förbättringar kan åstadkommas när det gäller service från statliga myndigheter och kommuner. Det är av stor vikt att offentliga organ fungerar till nytta för enskilda och företag. Möjligheterna att samordna den offentliga servicen med viss kommersiell service bör utredas vidare enligt betänkandet. Jag kommer att följa diskussionen angående samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner m.fl. med stort intresse.

Enligt min mening, vilken överensstämmer med uppfattningen i motion 2008/09:N224 (v), måste den basservice som lanthandeln innebär tryggas. Inte minst gäller detta för alla de äldre, särskilt kvinnor, som inte har tillgång till bil eller körkort.

En låg omsättning i en landsbygdsbutik kan innebära att den inte klarar konkurrensen. Ett skäl till denna utveckling är att lågprishandeln och de tre stora livsmedelskedjorna satsar i större orter, vilket – direkt eller indirekt – innebär att landsbygdsbutiken måste läggas ned.

Liknande problem står landsbygdens kvarvarande mackar inför. Norge har genom en flexibilitet och påhittighet lyckats hejda utvecklingen mot färre mackar. Jag anser att denna fråga måste vara en av de viktigare i en ny utredning om regional tillväxt. För närvarande är det trafikutskottet som i riksdagen ansvarar för denna fråga.

Vidare anser jag att högskolorna i ökad omfattning måste utöka sin närvaro till fler orter. Genom att erbjuda kvalificerad yrkesutbildning medverkar de också till landsbygdens näringslivsutveckling. Även vidareutbildning vid folkhögskolor och studieförbund är åtgärder som kan stärka landsbygdens utvecklingskraft.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad jag här har anfört. Därmed tillstyrks motion 2008/09:N224 (v) i aktuella delar. Övriga motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte tillgodoses genom detta ställningstagande.

Särskilda yttranden

1. **Organisering och lokalisering av myndigheter, punkt 4 (s)**

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s) anför:

Sedan 2006 har ett antal omlokaliseringar ägt rum, främst som resultat av en väsentlig neddragning av militär personal i vissa lokala arbetsmarknadsregioner. Detta omlokaliseringsarbete är nu i slutskedet. Vi anser liksom majoriteten att en utvärdering bör göras av hela omlokaliseringsprocessen och att utvärderingen ska redovisas för riksdagen. De kunskaper som utvärderingen leder till bör också ligga till grund för utformningen av framtida handlingsalternativ när det gäller omlokalisering av statliga myndigheter. De många motionerna (s) på detta område är ett tecken på att det finns en oro för att nuvarande tillämpning av reglerna är onöjaktig.

2. **Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, punkt 8 (s)**

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Börje Vestlund (s) och Renée Jeryd (s) anför:

I Socialdemokraternas motion 2008/09:Fi270 En ansvarsfull ekonomisk politik för jobb och välfärd beskrivs hur det går att bygga ett bättre Sverige utan att öka orättvisor och förstärka klyftorna i samhället. Vi har den senaste tiden sett hur finanskrisen slår hårt och djupt in i människors vardag. Varslen ökar för varje dag och oron stiger inför vad framtiden har att bjuda. Då krävs en sammanhållen politik för en sammanhållen nation i stället för den politik som regeringen nu bedriver. Ökade orättvisor har inte varit och är inte heller i framtiden svaret på människors problem.

Riksdagen har den 19 november, vid behandlingen av finansutskottets betänkande 2008/09:FiU1, i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens budgetförslag för 2009. Det innebär att riksdagen för detta år har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft 2009.

Inledningsvis vill vi något kommentera den proposition om åtgärder för bättre kreditmöjligheter för företag (prop. 2008/09:73) som regeringen nyligen lagt fram och som utskottet yttrat sig över till finansutskottet den 18 november (yttr. 2008/09:NU4y). Vi har ställt oss bakom propositionen och ser de aktuella åtgärderna som nödvändiga som ett första steg för att komma till rätta med jobbkrisen, men de är långtifrån tillräckliga. Som anføres i motion 2008/09:Fi5 (s), som väckts med anledning av den nämnda propositionen, krävs det nu ett stimulandspaket med bredare insatser för att denna kris inte ska förvärras ytterligare. I fråga om olika insatser hänvisar vi dels till den tidigare nämnda partimotionen 2008/09:

Fi270 (s), dels till partimotion 2008/09:Fi7 (s), som nyligen väckts med hänvisning till bestämmelsen i riksdagsordningen (3. kap. 13 §) om rätt att väcka motioner med anledning av händelse av större vikt.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att delta i utskottets beslut avseende punkt 8 om anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Det budgetalternativ som Socialdemokraterna lagt fram bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. På utgiftsområde 19 har vi ingen annan uppfattning än regeringen när det gäller anslaget storlek men vi vidhåller vår uppfattning att Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09: N429 borde ha lämnat ett större avtryck i utformningen av utskottets skrivning när det gäller service i glesbygden till nytta för företagen i utsatta områden.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, punkt 8 (v, mp)

Kent Persson (v) och Lage Rahm (mp) anför:

Riksdagen har den 19 november i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens budgetförslag för 2009. Det innebär att riksdagen för detta år har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

Riksdagsmajoriteten har i första steget av budgetprocessen, då budgetramarna fastlades, gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskat. Våra respektive budgetalternativ bör ses som sammanhållna paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Av denna anledning tar vi inte del i beslutet om anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. På utgiftsområde 19 har vi dock ingen annan uppfattning än regeringen när det gäller anslaget storlek.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:1 Budgetpropositionen för 2009 utgiftsområde 19:

1. Riksdagen godkänner det mål för regional tillväxtpolitik som regeringen föreslår och att målet för politikområdet regional tillväxtpolitik upphör att gälla (avsnitt 2.4).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder besluta om bidrag som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 2 600 000 000 kronor under 2010–2017 (avsnitt 2.8.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013 besluta om bidrag som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 3 600 000 000 kronor under 2010–2015 (avsnitt 2.8.4).
4. Riksdagen anvisar för budgetåret 2009 anslagen under utgiftsområde 19 Regional tillväxt enligt med uppställning under avsnitt 1 i propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ub536 av Cecilia Wigström i Göteborg (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en regional utvecklingspolitik kräver åtgärder för att skapa en arbetsmarknad för samhällsvetare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fler huvudkontor för statliga verk och myndigheter bör lokaliseras till Göteborg.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågor om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse bör underställas riksdagen.

2008/09:N213 av Eva Flyborg (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nyetablering och utlokalisering av statliga styrelser, myndigheter eller verk.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda de samhälleliga konsekvenserna av koncentrationen av statliga verk och styrelser till Stockholmsområdet.

2008/09:N224 av Kent Persson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vidareutveckling av målformuleringar om samskötning i syfte att minska regionala obalanser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella respektive lokala planer för arbetsmarknadsregioner och infrastruktur.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell plan för lokalisering av statliga verk och myndigheter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förstärka näringslivsutvecklingen genom att öka tillgängligheten till högskoleutbildning, kvalificerad yrkesutbildning och vidareutbildning på mindre orter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågan om lanthandeln och mackarnas framtid utreds.
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag enligt vad som anförs i motionen om hur en del av de värden som vattenkraften, vindkraften och mineralutvinningen genererar ska kunna återföras till de vattenkraftsproducerande regionerna.
9. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en ny regionalpolitisk utredning.

2008/09:N231 av Maria Stenberg och Lars U Granberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om civilt test- och övningscentrum i Arvidsjaur.

2008/09:N237 av Lena Asplund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över var statliga myndigheter och bolag lokaliseras.

2008/09:N248 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategidokument för året runt levande skärgårdskommuner.

2008/09:N249 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regionalpolitiska hänsyn måste vägas in vid förändringarna av den statliga förvaltningen.

2008/09:N255 av Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av möjligheterna till samordningsinsatser i syfte att stärka industrin på Gotland.

2008/09:N260 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att utveckla företagandet i gles- och landsbygd.

2008/09:N261 av Ann-Kristine Johansson och Helén Pettersson i Umeå (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnligt företagande på landsbygden.

2008/09:N265 av Kristina Zakrisson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förutsättningar för utveckling i Norrbotten.

2008/09:N274 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samordnad och helhetsinriktad landsbygdspolitik.

2008/09:N279 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om människors möjligheter att bo där de vill.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klassa Dalsland som ett s.k. skogslän.

2008/09:N288 av Matilda Ernkran och Lennart Axelsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stöd till service i glest befolkade områden, landsbygd eller glesbygd.

2008/09:N289 av Peter Hultqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dels nyetablering av statliga verk och myndigheter, dels befintliga statliga verks och myndigheters utlokalisering till olika delar av landet.

2008/09:N295 av Åke Sandström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av bygdemedel till berörda bygder från produktionen av vindkraft.

2008/09:N299 av Stefan Tornberg och Åke Sandström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en utredning om metoder för hur kommuner och regioner kan kompenseras för de stora miljöingreppen och de följder i övrigt som uppstått av vattenkraftsutbyggnaden samt vilka erfarenheter som finns i andra länder, t.ex. Norge och Kanada, av att låta en del av de värden som vattenkraften genererar bli kvar i de regioner där kraftverken finns.

2008/09:N306 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regional hänsyn vid omorganisation av statlig verksamhet.

2008/09:N311 av Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga medel (eller minst 90 %) för allmänna regionalpolitiska åtgärder ska tilldelas de kommunala samverkansorganen i län där sådana finns.

2008/09:N319 av Gunnar Sandberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utveckling av transportstödet.

2008/09:N320 av Gunnar Sandberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till affärslokaler.

2008/09:N329 av Eva Sonidsson och Jasenko Omanovic (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödområdesindelning.

2008/09:N350 av Rosita Runegrund (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en samlad politik för utveckling av de svenska skärgårdsområdena.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunikationer och social service i skärgården.

2008/09:N354 av Lena Asplund och Ulf Berg (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av hur vattenkraftskommunerna i Sverige skulle kunna få del i det värde vattenkraftsproduktionen genererar, speciellt med avseende på koncessionsavgifter och koncessionskraft.

2008/09:N357 av Gunnar Andrén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om näringslivets möjligheter på Gotland.

2008/09:N367 av Mikael Damberg och Bosse Ringholm (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av insatser för att stärka Stockholmsregionens framtida tillväxt och utveckling.

2008/09:N370 av Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att utveckla Gotland.

2008/09:N373 av Kent Persson och Lena Olsson (båda v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att effekterna av utlokalisering av myndigheters verksamheter till mindre orter bör studeras närmare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inför beslut om statlig förändring av myndigheters verksamhet ska en dialog föras med de kommuner och länsstyrelser som är berörda av omorganisationen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beslut om förändring ska föregås av en konsekvensanalys utifrån ett landsbygdsperspektiv.

2008/09:N380 av Dan Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokalisering av statlig verksamhet till Kalmar län.

2008/09:N388 av Lars Johansson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av forskning och utveckling genom Produktion i Väst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av fortsatt satsning på regionala utvecklingscentrum.

2008/09:N389 av Jan Björkman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statlig verksamhet lokaliseras över hela landet.

2008/09:N399 av Fredrik Olovsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för jobb, tillväxt och utveckling i Sörmland.

2008/09:N404 av Fredrik Lundh m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Norrbotten som testregion för energiomställning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Testplats Botnia.

2008/09:N407 av Britta Rådström och Karl Gustav Abramsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillväxt i hela landet.

2008/09:N413 av Per Åsling (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda ett system för återförande av pengar från vindkraftsproduktionen till berörda bygder där produktionen sker.

2008/09:N426 av Göran Persson i Simrishamn m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda de geografiska förutsättningarna i Skåne på samma sätt som har skett i norra Sverige.

2008/09:N429 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökat lokalt och regionalt inflytande över utvecklingsmedel och strukturfondsmedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en effektiv användning av EU-medel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om landsbygdsutveckling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommersiell och offentlig service på landsbygden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om storstadsregionernas utveckling.

2008/09:N436 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda ett system för återförande av pengar från vattenkraftsproduktionen till de kommuner och regioner där produktionen sker.

2008/09:N438 av Roland Bäckman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att mildra effekterna vid rationalisering i statlig verksamhet.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för 2009 under utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Belopp i 1 000-tal kronor				
Anslag (ramanslag)	Regeringens förslag	Avvikelser i förhållande till regeringens förslag		
		(s)	(v)	(mp)
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	1 545 837		
1:2	Transportbidrag	498 864		
1:3	Glesbygdsverket	6 900		
1:4	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013	1 450 000		
Summa		3 501 601	± 0	± 0

BILAGA 3

Utskottets förslag till anslag för 2009 under utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Företrädaarna för (s), (v) och (mp) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 2 och 3)

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag (ramanslag)		Utskottets förslag
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	1 545 837
1:2	Transportbidrag	498 864
1:3	Glesbygdsverket	6 900
1:4	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007-2013	1 450 000
Summa		3 501 601

BILAGA 4

Motionsyrkanden rörande utvecklingen i län och regioner

LÄN/ REGION	MOTION	ÖNSKADE ÅTGÄRDER	VISSA KOMPLETTERANDE UPPGIFTER
Stockholms län	2008/09:N367 (s)	För tillväxt i Stockholm behövs regionförstoring, stimulans till forskning och innovation, bättre infrastruktur, fler bostäder m.m.	
Södermanlands län	2008/09:N399 (s)	Åtgärder krävs betr. utbildning, studievägledning, lärlingsplatser, pendlingsstöd och infrastruktur i samband med Skavsta flygplats.	
Kalmar län	2008/09:N380 (s)	Omstruktureringsav myndigheter har lett till minskad statlig närvaro. Regeringen bör pröva lokalisering av statlig verksamhet till Kalmar län.	
Gotlands län	2008/09:N255 (s)	Samordningsåtgärder bör vidtas i syfte att stärka industrisysselsättningen på Gotland.	
	2008/09:N370 (s)	För att utveckla Gotland krävs arbetstillfällen, bl.a. vid AB Svenska Spel och högskolan, bildande av ett Kris- och säkerhetscentrum, ett forskningscentrum för Östersjön, en väl fungerande färjetrafik med statligt stöd, m.m.	Riksantikvarieämbetets flyttning av tre avdelningar till Visby pågår. Fr. 2007/08:1378 av Christer Engelhardt (s) om Gotlandstrafiken med svar av statsrådet Åsa Torstensson.
	2008/09:N357 (fp)	Satsningar krävs för ökad tillverkningsindustri, forskning, en kryssningspir i Visby samt vård av Ingmar Bergmans minne.	
Skåne län	2008/09:N426 (s) (yrk. 3)	De geografiska förutsättningarna i Skåne bör utnyttjas för bl.a. turismen.	

LÄN/ REGION	MOTION	ÖNSKADE ÅTGÄRDER	VISSA KOMPLETTE- RANDE UPPGIFTER
Västra Götalands län	2008/09:Ub536 (fp) (yrk. 2, 3)	Statliga verk bör omlokali- seras till Göteborg och erbjuda arbete till samhälls- vetare.	Fr. 2007/08:1181 av Marina Pettersson (s) med svar av statsrådet Cristina Husmark Pehrsson om för- söksverksamhet med sam- verkan mellan myndigheter, bl.a. i Göteborg. Fr. 2007/08:1424 av Lars Johansson (s) med svar av justitieminister Beatrice Ask om bl.a. ett kunskaps- center i Göteborg, riktat mot grov brottslighet.
	2008/09:N279 (fp) (yrk. 3)	Dalsland skulle kunna få bättre utveckling genom att klassas som s.k. skogslän.	Begreppet skogslän har ingen juridisk betydelse inom den regionala tillväxt- politiken.
Västsverige	2008/09:N388 (s) (yrk. 1, 2)	Ett livskraftigt näringsliv i Västsverige förutsätter forskning och utvecklig inom fordonsindustrin samt fortsatt satsning på regio- nala utvecklingscentrum.	Ett nytt fordonsforsknings- program ersätter de bransch- program vars finansiering tar slut 2008. Från 2009 bidrar staten med 450 mil- joner kr per år. Vinnova, Vägverket, Energimyndig- heten, fordonstillverkarna m.fl. deltar. Det regionala strukturfondsprogrammet för Västsverige identifierar fordons- och transportin- dustrin som strategiska till- växtområden.
Norrbottnens län	2008/09:N231 (s)	Ett civilt test- och övnings- centrum i Arvidsjaur stärker Norrbottnens län och ger en profil även som internatio- nell testregion.	Fr. 2007/08:1145 av Eva Sonidsson (s) och 2007/08: 1149 av Maria Stenberg (s) om ett civilt test- och övningscentrum med svar av näringsminister Maud Olofsson.

LÄN/ REGION	MOTION	ÖNSKADE ÅTGÄRDER	VISSA KOMPLETTERANDE UPPGIFTER
	2008/09:N265 (s)	Bättre möjligheter till studier i Norrbotten, omlokalisering av statliga arbetsplatser och en miljöeffektiv järnväg m.m. ger förutsättningar för utveckling.	Fr. 2008/09:84 från Karin Åström (s) med svar av statsrådet Åsa Torstensson om transportinfrastrukturen. Regeringen har uppdragit åt Banverket, Vägverket och Sjöfartsverket att se på faktorer bakom en effektiv person- och godstrafik mellan Finland och Sverige.
	2008/09:N404 (s) (yrk. 1, 2)	Norrbotten bör bli testregion för energiomställning. Ett centrum för energi bör inrättas vid Luleå tekniska universitet. Testplats Botnia bör marknadsföras internationellt.	
	2008/09:N407 (s)	I Norrlands inland krävs satsningar för att få tjänsteföretag att etablera sig. Statlig verksamhet kan lokaliseras dit, eftersom kontakter med allmänheten sköts med modern teknik.	